

BN Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subatica, jul 2024. - Godina XX - Broj 229 - Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

Ris – poso za sve generacije

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

BUNJEVAČKI
INFORMATIVNI CENTAR

Novinsko-izdavačka ustanova
„Bunjevački informativni centar”
**Redakcija „Bunjevački novina”
i dičijeg lista „Tandrčak”**

Telefon: 024/523-505; e-mail: bic@bunjevci.net

Pratite nas i na internetu: www.bunjevci.net

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar”

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan Velikog prela*

23. februar, *Dan izbora prvog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan Velike narodne skupštine Srba,
Bunjevaca i ostali Slovena*

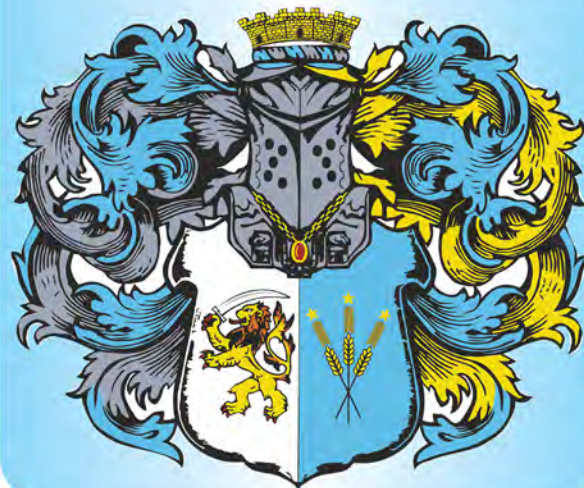
PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBATICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBATICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA” POMOGLI

MINISTARSTVO
KULTURE
REPUBLIKE
SRBIJE

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE
POKRAJINE
VOJVODINA

Glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina XX Broj 229

Jul 2024.

Cina 50 dinara

Izlazi prve nedilje u mjesecu

Izdavač:

NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR” - Subatica

Osnivač izdavača:

NACIONALNI SAVIT BUNJEVAČKE
NACIONALNE MANJINE

V.d. direktora NIU „BIC”:

Lazarela Marjanov

Nadzorni odbor:

Veljko Vojnić, Ružica Parčetić
i Siniša Tikvički

Glavni i odgovorni urednik

„Bunjevački novina”:

Nikola Stantić

Redakcija:

Nikola Stantić (novinar i lektor)
Ksenija Stojčić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Siniša Tikvički (on-line izdanje)

Stalni saradnici:

Ana Vojnić Kortmiš, Nikola Ostrogonac,
Eva Kovač Peckai, Tihomir Kujundžić Matković,
Ružica Parčetić, Miroslav Vojnić Hajduk,
Ivan Katančić

Tehnički urednik:

Nikola Stantić

Fotografija:

Nikola Stantić

Naslovna strana:

Ris ko kadgod

Adresa:

Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subatica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjecvi.net

Štampa:

Rotografika Subatica

Tiraž:

1.000

Dizajn:

Studio Trid Beograd

Distribucija:

„Press international” - Novi Sad,
„Centrosinergija” d.o.o. Novi BeogradList je upisan u Registar javnih
glasila Agencije za privredne reg-
istre Republike Srbije pod regis-
tarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi
Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Ris je gotov – biće kruva – glavna je poruka koju su poslali vridni risari koji su pokosili žito, te pokazali kako se ovaj poso radio kadgod. Vrime se prominilo, prominile su se sorte žita koje se sijaje, prominio se, fala Bogu, način obrade zemlje, pa i način skidanja roda s plodne ravnice, al je ono osnovno ostalo isto. Nuz trud čovika, blagodeti prirode i Božju pomoć, iz svakog zrna žita rađa se i ove godine nov život koji će postat kruvom - ranom brez koje ne možemo, ranom koja nam nikad ne dosadi.

Oni koji su izašli na njivu, kako bi pokazali kadgodašnji ris, bili su veseli, ko i njevi stari. Kako i ne bi, kad su dočekali da žito sazrije, da izdrži i kiše i sušu, i sunce i vitrove. Radili su, brez obzira na to što je znoj natapo crnicu, jel su znali da će im taj poso donet kruv. Svako zrno je bilo važno, pazilo se da što manje ostane na njivi, slagalo se snoplje,

kupila mršavina, jel je vrime do novog risa bilo dugačko, a tribalo je dosta kruva za svakog člana kadgod obično veći familija.

Danas se do zrna dolazi brže, malo lagodnije, al se briga oni koji su svoj životni poziv pronašli u vezi sa plodnom bačkom zemljom ne smanjiva. I današnji zemljoradnici gledaju u nebo, upućivaje molbe da se rod odniguje do kraja kako valja. Oni koji pamte kadgodašnji ris ima je uvijek jasnu i jednaku poruku – kad bi svi bar vidili, pa malo i probali, kako je put do kruva znao bit težak, ne bi bilo bacanja kruva.

Bilo je oko žita još posla – snopovi sadiveni u krstine nosili bi se na salaš, sadivali u kamare, di bi strpljivo čekali vršalicu, mašinu iz koje će izać zlatno zrno. A kad bi i taj poso bio gotov slidila bi zafala Bogu – Dužijanca!

Strana 4

Strana 5

Strana 6

Strana 6-9

Strana 10

Strana 16-17

Sadržaj

4
Zabrinutost za prava Bunjevaca
5
Mali kulturni kosmos
6
Nastavak započeti projekata
6-9
Težak poso koji se radosno radi
9
Teme za dobru saradnju
10
Plemićke porodice bački Bunjevaca
11
Somborac – naučnik svetskog glasa
16-17
Ne odriču se identiteta
18-23
U toku pripravljanje za proslavu „Dana Dužijance”

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u mjesecu donese „Bunjevačke novine” pritplatite se na nji.

Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).

Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)

sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.

Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

SASTANAK S DELEGACIJOM SAVITA EVROPE

Zabrinutost za prava Bunjevaca

Pridsjednica Nacionalnog savjeta bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, u četvrtak, 27. juna, prisustvovala je sastanku s delegacijom Savitodavnog komiteta Okvirne konvencije za zaštitu nacionalni manjina Savita Evrope, koju su činili **Šarunas Liekis**, predstavnik Litvanije, **Tomaš Hrustič**, predstavnik Slovačke Republike i **Besarion Bokhashvili**, predstavnik Gruzije. Sastanak je održan u sklopu redovnog monitoringa nad sprovođenjem Okvirne konvencije za zaštitu nacionalni manjina Savita Evrope.

Kako je nakon sastanka kazala dr Suzana Kujundžić Ostojić, predsjednica Nacionalnog savjeta bunjevačke nacionalne manjine, većinski se divanilo na temu postignutog u posljednji pet godina:

– Na sastanak sam odnela većinu naših kapitalni izdanja koja svidiće o standardizaciji i učenju bunjevačkog u školama. Informisani smo o tom da su oni positali i jednu od naših osnovni škula u kojima se izučava bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture. Ukazala sam i na stvari koje nam otežavaju rad. Kad je u pitanju predmet bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture, od osnovne do

Suzana Kujundžić Ostojić (desno)

sridnje škole, bilo bi daleko bolje kad bi on bio obavezan i redovan predmet. Ta dica ne bi morala ostajati na njemu sedmi, osmi el deveti čas. To znači da bi se sigurno veći broj nji odlučivalo da ga pohada, a s druge strane u sridnjim školama je problem još komplikovaniji iz razloga što treba šest, sedam škula uskladiti svoje rasporede, da se riješi problem oko putnika, dva nastavnika, smene prija i posli podne... Već ovo sve nabrojano pokaziva da enormnim zalaganjem, entuzijazmom i Savita i oni koji pridaju i tako dalje, imamo određeni broj đaka koji imamo. Dakle taj status predmeta bi tu tušta pomogo.

Kako je predsjednica Nacionalnog savjeta Bunjevaca dodala, delegaciji je ukazala i na vrlo skromne finansije s kojima raspolazu:

– Po Zakonu o nacionalnim

savitima polovina od tog mora ić na redovne troškove nacionalnog savita, a ostalo je za rad. To je vrlo malo, i s takim uslovima vrlo je teško donet prave rezultate, a kad pogledamo u Subatici, u našoj varoši di Mađarska zajednica stipendira svoje studente s 300 evra, Hrvatska od skoro s 200 i mi koji nismo u ovom trenutku u mogućnosti dat ništa. Bojim se da to na duge staze neće dobro rezultovat, i mi na ovo moramo ukazat. Bunjevcima je matična država Srbija. Taki nacionalni manjina u Republici Srbiji ima devet, deset, što je malo manje od polovine koliko ima nacionalni savita. Dakle tu bi se kako rješnje u narednom periodu tribalo pronat.

Na sastanku je dr Suzana Kujundžić Ostojić divanila i na temu zabrinutosti zbog ponovnog imenovanja **Tomislava Žigmanova**

za Ministra za ljudska i manjinska prava.

– Pogotovo ako se uzme u obzir da je on već posli svog imenovanja prvi put u „Hrvatskoj riječi“ dao intervju di naglašava da će mu glavni zadatak bit da ukine bunjevačku zajednicu. Tokom raspodile sridstava iz ovog Ministarstva bili smo zakinut za to da dobijemo sridstva za pravopis, što pokaziva da retorika ide zajedno i s dilovanjom. Sve u svemu, zadovoljni smo što postojimo, trudimo se, al očekivamo i veće razumivanje, veću podršku – kazala je Kujundžić Ostojić.

Delegacija u okviru petog ciklusa monitoringa boravila je u našoj zemlji od 24. do 28. juna. Posljednja posita Republici Srbiji bila je 2019. godine, a ovaj sastanak je održan u prostorijama Mađarskog nacionalnog savita. **K. S.**

U OBLAST KULTURE I VIRSKI ZAJEDNICA ULOŽENO 276 MILIONA DINARA

Mali kulturni kosmos

Pokrajinska sekretarka za kulturu, javno informisanje i odnose s virskim zajednicama **Aleksandra Ćirić Bošković** uručila je ugovore u vrednosti od 276 miliona dinara korisnicima sridstava iz oblasti zaštite kulturnog nasliđa, savremenog stvaralaštva, za projekte od značaja za kulturu i umitnost nacionalni manjina – nacionalni zajednica, ko i za crkve i virske zajednice na teritoriji AP Vojvodine.

Sekretarka Ćirić Bošković je istakla da je primarni zadatak resornog sekretarijata obezbeđivanje uslova za stvaranje kulturnog sadržaja i očuvanje kulturnog nasliđa i tradicije.

– Glavni sinonim za našu Pokrajinu je multikulturalnost i mi, ko Sekretarijat, treba da obratimo posebnu pažnju na očuvanje i unapriđivanje kulturnog stvaralaštva svi nacionalni zajednica i omogućimo zaštitu i ostvarivanje virski sloboda, i očuvanje virski posebnosti svakog građanina Vojvodine – izjavila je sekretarka Ćirić Bošković.

Ona je dodala da kultura povezuje, uzdiže i ulipšava i da kroz stvaranje kulturni sadržaja iz ljudi proizlaze kreativnost, plemenitost i zajedništvo.

– Od najmanjeg kulturno-umitničkog društva, pa do organizovanja veliki kulturno-umitnički manifestacija, učesnici saradivaje i unapriđivaje svoja znanja, čime se svi povezivamo u jedan mali kulturni kosmos – kazala je sekretarka i dodala da će Pokrajinska vlada i u narednim godinama pružat podršku u ovoj oblasti.

Aleksandra Ćirić Bošković

Na konkursu za finasiranje – sufinasiranje projekata od značaja za

kulturu i umitnost nacionalni manjina – nacionalni zajednica u AP Vojvodini u 2024. godini podržani su i projekti naminjeni bunjevačkoj zajednici, kroz rad Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmak”, Udruženja građana „Bunjevačko kolo” Sombor, Bunjevačkog edukativnog i istraživačkog centra „Ambrozije Šarčević”, „Bunjevačke matice”, Kulturno-umitničkog društva železničara „Bratstvo” i Bunjevačkog kulturnog centra iz Subatice

Info i foto:

www.kultura.vojvodina.gov.rs

Održan sastanak Aktiva učitelja

U sridu, 26. juna, u kancelariji Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine održan je sastanak Aktiva učitelja koji u školama prida ju bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture.

Bila je to prilika da se prodivani o realizovanim vannastavnim aktivnostima u školskoj 2023/24 godini, da se izvršni planiranje vannastavni aktivnosti za školsku 2024/25 godinu, te da se vide kaki su rezultati ankete za predmet Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture za pridstojeću školsku godinu.

Sastanak je sazvala **Jadranka Tikvicki**, pridsidnica Odbora za obrazovanje u NSBNM, a sastanku je, nuz članove Aktiva, prisustvovala i pridsidnica Savita **dr Suzana Kujundžić Ostojić**. N. S.

DEJAN PARČETIĆ JE JOŠ JEDARED IZABRAN ZA DRŽAVNOG SEKRETARA

Nastavak započeti projekata

Nakon parlamentarni izbora u Srbiji i formiranja novi ministarstava, svoje mesto u Ministarstvu informisanja i telekomunikacija ponovo ima **Dejan Parčetić**, pripadnik bunjevačke zajednice, i ovaj put ko državni sekretar. Podsitićemo, Parčetić je u istom Ministarstvu i ranije bio državni sekretar, tako da nov izbor samo potvrđiva dobar rad i omogućava kontinuitet u realizovanju započeti projekata.

Parčetić, koji je inače i podprid- sidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine i prid-

sidnik Udruženja građana „Bunjevačko kolo” iz Sombora, ističe kako je ponovno imenovanje, ko i prijašnje, ujedno i velika čast i velika odgovornost. Kako za njegov lično, tako i za pripadnike bunjevačke zajednice koja, konačno, ima svojeg pridstavnika u ovakom državnom tilu.

– **Kazo sam to i prošli put, ponavljam to i danas, mi, Bunjevci, imamo samo Srbiju za matičnu državu. Drugu nemamo, ni ne triba nam, jel smo ovu državu zajedno stvarali sa Srbima i drugim manjinskim zajednicama još**

1918. godine na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu. Na temeljima istorije smo pravili svaki naredni odnos s matičnom državom, a tako radimo i danas. Tako je i ovo novo imenovanje jedan pokazatelj odnosa države prema Bunjvcima, prema zajednici koja uvijek ističe svoju pripadnost Srbiji i koja je svakako jedan lip dio kulturne raznolikosti kojima se Srbija diči. I ne samo da se diči, neg je Srbija pravi primer kako se poštuje prava svi nacionalni manjina – divani Parčetić za „Bunjevačke novine”.

Parčetić je u Ministarstvu informisanja i telekomunikacija ko državni sekretar bio od aprila 2023. godine, a zadatak mu je, između ostalog, bio da koordiniše rad Nacionalnog kontakt centra za bezbednost dice na internetu, dok je značajno angažovanje imo i na Projektu izgradnje širokopojasne komunikacione infrastrukture u ruralnim pridelima Republike Srbije.

– **Po čitavoj Srbiji raširena je širokopojasna telekomunikaciona infrastruktura, povezali smo sve škole na internet, uveli pro-**

gramiranje u osnovne škole, specijalizovana IT odiljenja u sridnjim školama, specijalizovane master programe na fakultetima...

Osim tog je, ko pripadnik jedne nacionalne zajednice, bio dobro upućen o svim potribama koje nacionalne zajednice u Srbiji imaju, što se tiče informisanja.

– **Informisanje na maternjem jeziku je jedna od četiri oblasti kojima se bave nacionalni saviti u Srbiji, a naše Ministarstvo pruža kontinuiranu podršku, kako bunjevačkoj zajednici, tako i svim drugim zajednicama da to svoje pravo realizuju. Mislim da je Radio-televizija Vojvodina jedan svitli primer, ne samo u Srbiji, već u čitavoj regiji, di se u praksi pokaziva poštivanje prava nacionalni manjina, a tu je i niz drugi medija, i štampani i elektronski, koji na dnevnom, nediljnom i misečnom nivou donose informacije na jezicima nacionalni manjina – ističe Parčetić te dodaje da će se, ko i do sad, truditi da prava bunjevačke zajednice, al i ostali, ne budu ugrožena.**

N. S.

Dejan Parčetić (foto: mit.gov.rs)

RIS – POSO KOJI JE ZAPOČINJO I ZGOTOVLJO SE NUZ PISMU

Težak poso koji se radosno radi

Kako se kadgod radio ris – poso koji je započinjio i zgotovljio se nuz pismu – pokazali su u bunjevačkoj zajednici, kroz program koji je sastavni dio obilježavanja nacionalnog praznika Bunjevaca – „Dana Dužijance”.

Vridni risari, njevi domaćini, pa i brojni gosti, okupili su se u subatu

na salašu Mirka Babičkovića i njegove supruge Slavice, odnosno na njivi Tomice Prčića, kako bi pokazali kako se kadgod ovaj važan poso radio.

– **I ove godine smo se okupili kako bi pokazali kadgodašnji ris. Brez risa el žetve kako se to kaže danas, nije bilo života, jel nije**

nilo ni žita, ni brašna, pa ni kruva. Prikazivamo ga da se stare generacije podsitate, mlade nauče, a svakako i da ovaj običaj sačuvamo kroz „Dužijancu” koja je važna za naš identitet – poručila je dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridstavnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

U ime lokalne samouprave, gradonačelnika Subatice Stevana Bakića, ris je posotio i Srđan Samardžić, član Varošskog vića Subatice.

– **Ris je jedan od najvažnijih događaja u životima ljudi s ovim prostora, vridni i marljivi ljudi, vezani za zemlju, plodnu ravnici. Iako je poso bio težak, oni**

Nenad Ivanišević

Srđan Samardžić

Bojan Šoralov

su sa salaša krećali nuz pismu, nuz pismu su radili, a tako su se i vraćali, jel su znali da je jedan velik i važan poso završen. Lokalna samouprava podržava sve manifestacije koje baštine bogatu kulturu i tradiciju ovi prostora, zato i ima našu podršku – naglasio je Samardžić, dok je u ime Severno-bačkog okruga manifestaciju obašio i načelnik Okruga Bojan Šoralov.

Dr Nenad Ivanišević, pokrajinski sekretar za privredu i turizam, istako je kako su ovake manifestacije ono što su Vojvodina i Srbija danas.

– Ovake manifestacije čuvaje tradiciju naroda koji žive u našoj zemlji, al imaje i turistički karakter. Dogovorili smo se da slideće godine naš Sekretarijat bude generalni pokrovitelj ove manifestacije, jel su one jedan od važni segmenata turizma na teritoriji Srbije. Tako potvrđivaje i pokazatelj, jel je ovake manifestacije

prošle godine positilo oko 500.000 ljudi – ističe dr Ivanišević, te dodaje da je Sekretarijat u Varoš Subaticu uložio priko 300 miliona dinara.

Nakon pozdravni riči bać Grgo Pećerić, glavni risar, odnosno bandaš, povo je svoju bandu put njive na kojoj je zrilo žito čekalo vridnu čeljad.

– Iskreno, poso u risu nije lak, to se, uostalom i vidi na njivi, al nije ni zdravo težak jer se ovaj poso radio radosno. Znalo se zbog čega se radi, da se skupa svako zrno, kako bi bilo kruva, ne samo za porodicu, nego za sve. Lipo je izać na njivu, vidit zrilo žito, i onda ti bude milina krenit radit. Na njivama danas imamo razne ratarske kulture, svaka je važna, al je žito-pšesnica posebna – ona je u stvari – krv. I kad je vrućina, nema vrućine, i kad je rano, nije rano, radilo se bez zastoja, dok se rod ne skine. Ko voli zemljoradnju ovo mu ne

Suzana Kujundžić Ostojić, Srđan Samardžić i Veljko Vojnić

mož bit dosadno, nit zdravo teško. Svaki korak u ovom poslu je važan, od pletenja uža, priko košenja, rukovetanja, sadivanja krstina, kamara, ko što je važno svako zrno.

I Mirko Kolar je pokazao kako se kadgod kosilo žito. Tokom svoji godina vezan je za zemlju, pa je ispratio i proces osavremenjivanja proizvodnje kaka je danas.

– Kadgod se žito sijalo ručno,

a to nije znao svako. Tribalo je žito bacat ručno, al tako da bude podjednako, bacalo se po jutru do 150-160 kg. To smo žito zvali domaće, imalo je osi, a slama je bila viša, znala je bit do pojasa. Istovrimeno je bilo i ride, pa ga je bilo lakše i kosit. Od ti stari sorti su bili i manji prinosi, 15, 17 meteri, ko je ima 20, taj je bio zdravo zadovoljan.

Pokošeno žito tribalo je složit u

krstine, a svaki snop je imo svoje ime.

– Krstina se sastojala od 19 snopova, gornji se, na primer, zove „popo”, dok je donji „kurjak”. Svašta se znalo trevit s krsinama, pa i da pokisnu na njivi dok se ne odnesu na salaš i sadiju u kamaru. Znalo je i u kamari krenit vlatat žito od kiše i vlage. Zato se, kad se dije kamara, snop okrene tako da je vlat napolju. Tako sadivena kamara bi čekala onda mašinu vršalicu – ističe Dino Romić, jedan od risara, i dodaje kako je jedan risarski par za jedan dan mogo pokositi i skupiti oko jutro žita.

– Dok je rosa, ujtru bi se rano pripravila uža, uslidio bi ručak, a onda bi krenio poso i dok ne bude gotovo. Plaćanje je išlo od jutra, tako da bi i risar i risaruša imali za sebe žito. Ako je bila veća parcela, onda bi se okupila i veća banda, pa se brže i uradilo.

Med ženama koje su rukovetale

bila je i Kristina Knežević iz Čonoplje. Ona je prvi put na risu u Subatici, a njezina porodica je domaćin „Dužijance” u ovom mistu, i to po deseti put, 14. jula.

– Drago mi je što učestvujem u ovom običaju, ponosni smo što smo pozvani da dođemo. Gledali smo više puta kako se radi, al je prvi put da radimo i mi.

Na njivi se znalo ko šta radi, a svako je dao značajan doprinos da poso bude što bolje i brže zgotovljen.

– Poso risara je bio odgovoran, tribalo je znat dobro i brzo kositi, al nije bilo lako ni risarušama koje su po cio dan po suncu išle sagnute i skupljale pokošeno žito. Danas se žetva radi drugčije, al drago mi je što možem učestvovati u čuvanju ovaki običaja, žao mi je što nisam i ranije. Lipo mi je bit u dodiru s tradicijom – kazala je Ruža Vukmanov, jedna od risaruša.

Posla je bilo za sve na risu, kako za starije, tako i za mlađe.

– Dok su stariji kosili i rukovetali, mlađi su bili zaduženi bacat uža, nosit vodu onom ko ožedni – divanila je Tanja Stantić, dok Martina Marton dodaje:

– Kako sam mlađa, zasad mi je povireno bacanje uža, al pratim kako se i drugi poslovi odvijaju, pa očekivam da ću za koju godinu i ja bit s risarima i da ću rukovetat. Ponosna sam što možem učestvovati u ovakom običaju, a kad znamo da je ris u toku, onda se radujemo i Dužijanci koja je sve bliža.

Kad je jedan komad posla bio gotov, kad se pokosila jedna prepelica, obično je bilo vrime da čeljad malo odmori, prizalogaji. Tako je bilo i ovaj put, bandaš je naredio pauzu, a onda su se svi zajedno, okupljeni oko improvizovane al bogate trpeze, pomolili, te je bandaš načo kruz.

– Za ručak je obično bilo slanine, kiselne, divenice, luka, ako je bilo šunke, paradidke, paprike,

i, naravno kruva kojeg je moralo bit zadosta. Rana je bila jaka, kako bi čeljad izdržala cio ris, težak poso. Radilo se od „jutra do sutra”, pa je i za užnu bila kaka jača rana, poput kakog paprikaša. Čekalo se posli da dođe vršalica na salaš, a ona bi išla od salaša do salaša di je čekalo žito u kamarama. Domaćin bi bio zadužen i za užnu kad se vrlo. Okupljali bi se svi u mobe, radili su složno i veselo – sića se Marija Bošnjak.

Nuz iskusne risare, u poslu je bilo i dosta mlađe čeljadi, pa i dice, što svakako uliva optimizam da se stari običaji bački Bunjevaca neće zaboravit. Nakon pridaje vinca, ispletenog od novog žita, i podnošenja izvištaja domaćinu, risari su se zasluženo odmorili u ladu salaša.

– Imali smo 63 krsline, a ako se zna da u krsline ima oko 50 kg žita, onda je rod po jutru 31-32 metara. Za ovu godinu je to dobar rod, jel je taka bila godina.

Žetva je stigla ranije, oko dva nedilje, ostavilo je to traga na rod, na kvalitet, al smo pokupili sve što smo mogli. Nadamo se da ste zadovoljni s našim poslom – podno je bač Grgo Pećerić izvištaj domaćinima.

Nuz želju da naredne godine roda bude još više Slavica Babičković je poškopila vinac mekinja-

ma, dok se Mirko Babičković zafalio svima koji su učestvovali u risu, risarima, risarušama, dicit, svima koji su pomogli...

– Dočekali smo, fala dragom Bogu, još jedan ris. Zima je bila taka kaka je bila, žito je krenilo slabo, al je na kraju ispalo dosta dobro što se roda tiče, iako je žetva stigla jedno dva-tri nedilje

ranije. Ne pamtim da je ovakoro prija Petrova bila žetva. Uglavnom, zadovoljni su poljoprivridnici rodod, a s cinod bude nevolje svake godine. Što se našeg risa tiče, stigli smo do roda, žito je u krstinama, di čeka vršalicu, a nama slidi veselje – „Dužijanca”. To je za narod bilo i najvažnije – zadosta žita značilo

je i zadosta kruva na astalu – kaže Mirko Babičković.

Nakon što je ris bio završen, ostalo je vrimenta da se o poslu i tradiciji prodivani, da se najavi centralni događaj u nacionalnom prazniku – „Dan Dužijance” na Veliku Gospojinu, dok je za dicit, pa i one starije, organizovan zanimljiviji dio – sigrijaje u duhu tradicije. N. S.

NAJAVLJENA SARADNJA NACIONALNI SAVITA BUNJEVACA I RUSINA

Teme za dobru saradnju

U sridu, 19. juna, u prostorijama Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, održan je sastanak izmed prdstavnika NSBNM i Nacionalnog savita rusinske nacionalne manjine, a tema sastanka bilo je učešće prdstavnika rusinske zajednice na obilježavanju nacionalnog praznika Bunjevaca – „Dana Dužijance” u Subatici i Novom Sadu.

Nacionalni savit Bunjevaca prdstavljala je pridsidnica dr Suzana Kujundžić Ostojić, nuz Ivo nu Leković, sekretara NSBNM, dok su u gostima bili Željko Kovač, pridsidnik Izvršnog odbora NSRNM, Melanija Mali, pridsidnica Odbora za kulturu, te sekretar Tanja Arva Plančak.

Kako ističe Željko Kovač, pridsidnik IO NSRNM, dva savita su podjednaka u određenim ciljevima i borbama za prava u Republici Srbiji.

– Ovo će bit još jedan način naše saradnje, a dogovor je da naše Kulturno-umitničko društvo „Žatva” iz Kucure učestvuje na ovogodišnjoj „Dužijanci” sa našim žetvenim običajima kod Rusina. Kako će i pripadnici drugi zajednica videti naše običaje, ova saradnja nam je i te kako značajna. Podsećaćemo se zajedno kako se žetva nekada obavljala, kroz dobru saradnju – ističe

Kovač u izjavi koju prinosi RTV, te dodaje kako će prdstavnici rusinske zajednice učestvovat na obilježavanju nacionalnog praznika Bunjevaca kako u Subatici, tako i u Novom Sadu.

– U Novom Sadu ćemo bit u Muzeju Vojvodine, tako da ćemo se više posvetit nošnjji, muškoj i ženskoj, dok ćemo u Subatici kroz program od 7-8 minuta prikazat žetvene običaje kod Rusina. Ti običaji su nam i dalje značajni, ne moždar u svakom selu, al su, na primer u Kucuri baš posvećeni čuvaju ovi običaja. Zato i one dolaze prikazat koliko su žito, brašno i krv važni za našu zajednicu.

Da je sastanak bio značajan, potvrđiva i dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica NSBNM. Dogovor je postoji od ranije, a sad su razgaljeni i detalji.

– Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine od svojeg osnivanja saradiva sa svim drugim savitima, već dvadesetak godina. Sa Rusinima saradujemo po osnovi da se oni, kao i mi, prija svega pripoznaju po tom da nemaje u klasičnom smislu matičnu državu, osim Srbije. Slični su nam problemi, na sličan način funkcionišemo, pa je po prirodni stvari došlo na red da se više povežemo i na nivou kulture. Biće nam zaista zadovoljstvo, virujem

i svima onima koji dođu na „Dužijancu” u Subatici i „Dužijancu” u Novom Sadu. Naši glavni gosti će bit braća i sestre Rusini sa svojim običajima, igrama i nošnjom.

Dr Kujundžić Ostojić ističe kako Bunjevci zdravo vole „Dužijancu”, a dugo sam mislila, virujem i drugi, da tako štogod imamo samo mi. No, razne vrste i forme „Dužijance” postoje, od Karpata pa naniže.

– Naša je želja da taj put, kroz kojeg smo svi zajedno prošli, kroz godine koje su prid nama, svima otkrijemo zajedno. Ove godine su nam gosti Rusini, a volila bi kad bi naredne godine to bili Poljaci iz Poljske, jel i oni imaje sličan običaj.

„Dužijanca” će u Subatici bit obilježena 15. avgusta, a prija tog, u Novom Sadu, 8. avgusta, kroz zanimljiv program.

– U amfiteatru Muzeja Vojvodine ćemo divanit o „Dužijanci” kod Rusina i Bunjevaca, zatim će

svi naši bandaši i bandašice bit prdstavljeni i tamo, ko i par Rusina, u narodnim nošnjama. Potom će divanit Tatjana Bugarski, Rusinka, al je i koordinator za kulturnu nematerijalnu baštinu na teritoriji Vojvodine, te etnolog Muzeja Vojvodina. Zašto ne bi svi zajedno sve naše dužijance koje postoje.

Očekiva se i potpisivanje Memoranduma o saradnji izmed dva nacionalna savita, koji će bit osnova za dalje programe.

– Biće to znak zvanične saradnje dva savita, a insistiraćemo na tom da država Srbija mora pripoznat manjine koje nemaje drugu državu osim Srbije. Nismo usamljeni, ima dosta tako nacionalni manjina, i teško nam je ić u korak sa drugima koji imaje daleko veće osnove za rad – dodaje na kraju dr Kujundžić Ostojić.

N. S.

BUNJEVAČKO IZDAVAŠTVO OBOGAĆENO NOVOM KNJIGOM

Plemićke porodice bački Bunjevaca

Kraj juna miseca ove godine ostaće zabilužen u bunjevačkoj zajednici, izmed ostalog i po knjigi „Plemićke porodice bački Bunjevaca” koja objedinjava is-crpan istraživački rad ko i tehničku besprikornost u izradi knjige. Pridstavljanje javnosti ovog značajnog izdanja udružilo je više ustanova, Ustanovu kulture „Centar za kulturu Bunjevaca”, Bunjevački edukativni i istraživački centar „Ambrozije Šarčević” ko i Udruženje građana „Norma” iz Sombora.

Pridstavljanje monografije održano je u staroj čitaonici Varoške biblioteke, a gostima su o knjigi divanili koautor **Milan Stepanović**, isprid Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, ko urednik izdanja i pridstavnik izdavača, dok je obraćanje koautora **dr Atila Pfafera** pročitano gostima, zbog njegove spričenosti obavezama da bude prisutan.

U pisanju ove knjige korišćen je veliki broj virodostojni izvora, više o tom divanio je Stepanović:

– Korišćeno je je oko hiljadu

Suzana Kujundžić Ostojić, Milan Stepanović i Ružica Parčetić

različiti izvornika, 450 arhivski izvornika, priko 540 literarni izvornika, na mađarskom, nemačkom, latinskom, srpskom i hrvatskom jeziku. Broj fus nota je ogroman, knjiga ima priko 2.000 fus nota.

Pristup stvaranju gradiva knjige bio je od samog početka ambiciozan. Planirano je oko 230 strana, a knjiga je završena s priko pet stotina. Stepanović tu nadoveziva:

– Trudili smo se primenit jedan kritički, naučni pristup.

Isključivo na osnovu arhivske građe i kritički provirene literarne građe.

Značaj ove knjige prokomentarisala je i pridsidnica Nacionalnog savita Bunjevačke nacionalne manjine dr Suzana Kujundžić Ostojić. Ona je o tom kazala:

– Po meni, ovo je jedan velik izdavački poduhvat, što po obimu istraživanja, što po temi koja nije nepoznata med Bunjevcima, o toj temi se tušta divanilo, al su ti divani uvijek nikako škrti, parci-

jalni, mi smo sad evo uspili skupit 55 porodica na 540 strana, na izdanju koje je nastalo na osnovu na desetine istraženi arhiva.

Ona se takođe pofalno osvrnila na tehnički aspekt knjige, zafaljujuć se u isto vrime institucijama brez koji od ove knjige ne bi bilo ništa:

– Zahtivan je bio i tehnički dio oko ove knjige, tribalo je sve te grbove ponovo kompjuterski rekonstruisat, pa do onog finansijskog dila, koji je isto bio zahtivan. Ovim putom moram se zafalit Ministarstvu kulture, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, zatim Pokrajinskom sekretarijatu za kulturu, Varoši Subatica, našem Nacionalnom savitu i Centru za kulturu, ko i Bunjevačkom edukativnom centru „Ambrozije Šarčević” svi oni zajedno udružili su se da se ova knjiga ugleda svitlost dana.

Promociju su svojim prisustvom uveličale i ugledne ličnosti iz političkog i javnog života: pomoćnik pokrajinskog sekretara za kulturu **Zoltan Kudlik**, prof. dr **Dragana Ćorić**, pokrajinska ombudsmanka, članica Varošskog vića za kulturu **Milanka Kostić**, pridsidnik Bunjevačke matice **Veljko Vojnić**, ko i novoizabrana direktorica Varoške biblioteke **Ester Berenji**.

Knjigu je moguće naručit u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine pozivom na broj 024/554-881 il na 060/759-0004.

Na kraju promocije bilo je prilike da se knjiga prokomentariše u neformalnoj atmosferi, nuz prigodnu zakusku.

T. K. M.

AKADEMIK PROF. DR IVAN GUTMAN NAJCITIRANIJI JE NAUČNIK IZ SRBIJE U SVITU

Somborac – naučnik svitskog glasa

Somborac – akademik **prof. dr Ivan Gutman**, najcitiraniji je naučnik iz Srbije u svitu. Ovaj hemičar i matematičar, univerzitetski profesoremeritus i akademik SANU i još četiri akademije u svitu, rođen je 2. septembra 1947. g. u Somboru, ko sin **dr Mirka Gutmana**, advokata poriklom iz somborske jevrejske porodice. S materine strane, Ivan je potomak stare somborske bunjevačke porodice **Gromilović**.

Osnovnu škulu završio je u rodnoj varoši, posli čeg se 1962. g. upisao na prirodno-matematički smer somborske Gimnazije, koju je završio 1966. godine. Te iste godine je upisao studije na hemijskoj grupi Prirodno-matematičkog fakulteta u Beogradu, na kojem je diplomirao 1970. godine, i to sa srednjom ocinom 10,0. Magistrirao je 1973. godine na Univerzitetu u Zagrebu iz oblasti teorijske organske hemije, a 1981. g. stekao je i drugi doktorat, ovaj put iz oblasti matematički nauka. Godine 2017. proglašen je i za počasnog doktora nauka Univerziteta Obuda u Budimpešti. Godine 1977. postao je docent na Prirodno-matematičkom fakultetu u Kragujevcu, ko nastavnik predmeta fizička hemija. Zvanje redovnog profesora dobio je 1984. godine. Na ovom fakultetu dr Gutman je radio do penzionisanja 2012. godine, kad je dobio zvanje profesora emeritusa.

Na većem broju univerzitetski ustanova širom sveta Dr Gutman je bio gostujući profesor: u DR Nemačkoj (1982), SAD, (1983), Tajvanu (1992/93), Mađarskoj (1994-

1996), Kanadi (1998), Austriji (1999), Venecueli (2000), SR Nemačkoj (2001/02), na Malti (2004), u Kini (2005, 2007), Meksiku (2006), Čileu (2009) i Saudijskoj Arabiji (2012/13). Učestvovao je na velikom broju domaći i međunarodni naučni skupova, više put ko pridavač po pozivu. Osim u Srbiji, dr Gutman je pridavanja držo i u Austriji, Belgiji, Bosni i Hercegovini, Brazilu, Bugarskoj, Velikoj Britaniji, Venecueli, Danskoj, Egiptu, Italiji, Iranu, Izraelu, Japanu, Južnoj Africi, Južnoj Koreji, Kanadi, Kini, Kolumbiji, Kubi, Mađarskoj, Makedoniji, Malti, Meksiku, Nemačkoj, Norveškoj, Portugaliji, Rumuniji, Rusiji, Sjedinjenim Američkim Državama, Slovačkoj, Sloveniji, Tajvanu, Turskoj, Finskoj, Francuskoj, Holandiji, Hong Kongu, Hrvatskoj, Crnoj Gori, Češkoj, Čileu, Švajcarskoj i Švedskoj. U decembru 1988. g. postao je dopisni, a u oktobru 1997. g. i redovni član

Srpske akademije nauka i umitnosti. 2005. Dr Gutman postaje član Međunarodne akademije matematičke hemije, 2006. g. Akademije nelinearnih nauka u Moskvi i 2012. g. Evropske akademije u Londonu.

Tokom polak vika naučnog i istraživačkog rada, dr Ivan Gutman je objavio blizu 1.500 stručni i naučni radova (na 18 jezika), od koji oko 300 samostalno, a ostale u saradnji s velikim brojom koautora iz zemlje i inostranstva (rič je o priko 860 iz 69 država). Njegovi radovi citirani su priko 40.000 puta u naučnim radovima drugi autora i priko 5.200 puta u više od 460 knjiga i udžbenika, po čem je dr Gutman najcitiraniji srpski autor u svitu.

Ljubav prema rodnoj varoši, dr Gutman je iskazo imenovanjom jednog topološkog indeksa u okviru hemijske teorije koju je razradio 2020/21. godine, nazivom „Som-

borski indeks” (Sombor index), koji je u svitskoj naučnoj javnosti, za kratko vreme, postao široko prihvaćen. Članak u kojem je izložena pomenuta teorija, naišo je na neočekivano veliko interesovanje. Za tri godine o somborskom indeksu napisano je priko 300 naučni radova širom sveta, čime je ime grada Sombora postalo pojam u nauki (o somborskom indeksu pisali su naučnici iz Argentine, Australije, Bahreina, Bangladeša, Bruneja, Crne Gore, Čilea, Egipta, Etiopije, Francuske, Hrvatske, Indije, Indonezije, Iraka, Irana, Jemena, Južne Afrike, Južne Koreje, Kanade, Kine, Kolumbije, Libana, Mađarske, Malezije, Meksika, Mongolije, Norveške, Pakistana, Rumunije, Saudijske Arabije, Singapura, SAD, Slovačke, Slovenije, Sudana, Španije, Šri Lanke, Tajvana, Toga, Turske, Ujedinjeni Arapski Emirata, Velike Britanije i Vijetnama). Prema resarch.com rangiranju najbolji svitski istraživača u matematiki, prof. Gutman je zauzao 58. mesto u svitu i spada u 0,05% najbolji svitski naučnika.

Dr Ivan Gutman dobitnik je većeg broja priznanja i nagrada (osim ostalog, zaslužni je građanin Kragujevca i dobitnik je Oktobarske nagrade Sombora).

Znameniti Somborac osto je privrženik svoje varoši (kadgod je bio pasionirani šetač somborskim sokacima i njegovom širom okolinom), a posebno rado se sica svojeg bunjevačkog porikla i ditinjstva provedenog u bunjevačkoj kući familije Gromilović.

R. P.

SUBATICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA JUN

Godišnjica deportacije subatički Jevreja u koncentracione logore

Komemorativnim skupom u Sinagogi obilježena je 80. godišnjica deportacije subatički Jevreja u koncentracione logore. Tog 16. juna 1944. godine oko četiri hiljade subatički Jevreja odvedeno je u nacističke, koncentracione logore širom Evrope.

U ime Varoši Subatice i gradonačelnika **Stevana Bakića** prisutnima se na Komemorativnim skupu obratio član Varošskog vica **Srđan Samarđžić**:

– Iskoristiću ovu priliku da naglasim da Srbe i Jevreje, iako su različiti po mnogo čemu, spaja viševikovna istorija, zajednički život na ovim prostorima pa čak i slična sudbina koja, kako je to već kogod kazo, poput vičnog usuda prati sve porobljene el prognane narode. Izvesno je da koreni srpsko-jevrejskog prijateljstva sežu u doba Miloša Obrenovića koji je imo blagonakloni odnos prema jevrejskoj zajednici tokom obe svoje vladavine, i da je Drugi svitski rat ispiso vične stranice srpsko-jevrejski veza. Nuz činjenicu da su u veoma dugoj istoriji srpsko-jevrejskog stradalništva Srbi i Jevreji stajali u istom stroju za gubilište, pod ruku isti dželata, ubijani u istim konc. logorima, živi spaljivani u istim pećima i skupa nestajali u istim jamama, činjenica je takođe da je Srbije jedna od ritki zemalja u kojoj Jevreji ni u jednom trenutku ko zajednica nisu bili fizički ugroženi niti podvrgnuti istribljenu i genocidu od domaćeg stanovništva. Jedino od strane okupatora koji su istovrimeno proganjali i ubijali i Srbe. Posebni rasni zakoni primenjivani su i protiv Roma kako u Trećem Rajhlu tako i u okupiranim zemljama pod njegovom kontrolom. Ogronne žrtve podnela je i subatička jevrejska zajednica. U sabirni logor u Bačalmašu, a potom u Aušvic, najveću mašinu za ubijanje koja je ikad izmišljena i napravljena, i druge koncentracione logore i fabrike smrti širom Evrope, 16. juna 1944. deportovano je, oko četiri hiljade subatički Jevreja – podsitio je Samarđžić.

– Odajuć počast stradalima pitamo se kako je to čovik mogo učinit čoviku – kazo je ovom prilikom **Balint Pastor**, pridsidnik Skupštine varoši:

– Triba kazat jasno da nećemo dozvolit da izblidi sićanje na užas koji se dogodio prija 80 godina. Moramo kazat i to, al i da se zalažemo da diskriminacija, izazivanje mržnje, ne bi nikome mogli postat oruđe. Naša je individualna i kolektivna, a posebno politička odgovornost da ove pojave osudimo, al to nije dovoljno, već triba i da im se suprostavimo. One bi se naime vrlo lako mogle oslobodit i dovest do poslidica koje su uvik fatalne. U znak sićanja na svoje varošćane

Jevreje, izložene ponižavanju, progону i deportovanju u logore smrti, Varoš Subatica je prija 30 godina podigla spomenik kod kadgodašnjeg geta i ode, u dvorištu Sinagoge, što je od strane zajednice poznate po nacionalnoj, virskoj i kulturnoj raznolikosti i najprirodnije. Spomenik je opipljiv znak i misto sićanja. Mi, Subatićani, međutim, znamo da to samo po sebi nije dovoljno. Znamo i cinimo ulogu jevrejske zajednice, koja je kadgod brojala 6.000 duša, u privridnom, društvenom i kulturnom usponu naše varoši. Znamo di i kako su živili, šta su stvorili i na kojim vridnostima im možemo zafalit. Mi o njima divanimo i ne zaboravljamo čime su doprineli razvoju Subatice, al nije ni to dovoljno. Zato čuvamo i štitimo ono što su nam ostavili u nasliede.

Pridsidnik Saveza jevrejski opština **Robert Sabadoš** istako je da se ovaki pomeni održavaju ko podsicanje na strahote koje se više nikad ne smiju ponovit:

– U našim svetim spisima, svicima Tore, jevrejski narod se naziva **Dom Izraelov**. Ponovno osnivanje države Izrael, nakon 2 hiljade godina izgnanstva, i ostvarenje snova, nadanja i molitvi, a čiji osnivači su postali i Jevreji porikdom iz Subatice. Država Izrael je nada, uvirenje, osičaj da se rana zora 16. juna 1944. godine ne mož ponovit.

O stradanju Jevreja u subatičkoj Sinagogi divanili su i direktor Gimnazije „Svetozar Marković“ istoričar **Dušan Pavlović** i **Mate Adanski**, profesor istorije u Osnovnoj školi „Janoš Hunjadi“ iz Čantavira. Nakon Komemorativnog skupa uslidilo je polaganje vinaca na spomenik žrtvama Holokausta u dvorištu Sinagoge, a nakon tog i na spomenik stradalim Jevrejima kod kadgodašnjeg geta, na Trgu jevrejski žrtava.

Dan policije i slava MUP-a

Prezentacijom taktičko-tehničke opreme i vozila na glavnom varošćkom trgu u ponediljak, 24. juna, obiluzen je Dan policije i slava Ministarstva unutrašnji poslova - Svete Trojice. Manifestaciji su prisustvovali gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**, načelnik Severno-bačkog upravnog okruga **Bojan Šoralov** i načelnik subatičke policije **Igor Velimirović**. Varošćani su imali priliku da se upoznaje sa aktivnostima, opremom i vozilima policije, dica da se oprobaje na veštačkoj steni, a ko i prithodni godina, taktičko-tehničkom zboru najviše su se obradovali oni najmladi.

Dan policije i slava Ministarstva unutrašnji poslova - Svete Trojice obiluzavaju se u znak sićanja na 15. jun 1862. godine, kada je srpska žandarmerija odigrala prisudnu ulogu u sukobima kod beogradske Čukur-česme, ko i tokom turskog bombardovanja Beograda narednog dana.

Tribina posvećena subvencijama iz oblasti energetske efikasnosti

U Velikoj vićnici Varoške kuće, u četvrtak, 27. juna, Ministarstvo rudarstva i energetike organizovalo je tribinu u sklopu nacionalne kampanje pod nazivom: „Kako se prijaviti za subvencije za zamenu stolarije, poboljšanje izolacije, fasade, solarne panele?”

Zainteresovani varoščani imali su priliku dobiti potrebne informacije o tom kako se prijaviti za ove subvencije. Kako je ovom prilikom istakla pomoćnica ministarke rudarstva i energetike za energetske efikasnosti i klimatske promene **Maja Vukadinović**, očekiva se raspisivanje javni poziva:

– Ove godine smo 16. i 17. maja potpisali ugovore sa 137 jedinica Lokalni samouprava od koji su 44 jedinice opridilile sridstva i za socijalno ugrožene kategorije, što je novina u odnosu na prošlogodišnji javni poziv, tako da će ove kategorije varoščana ove godine imati mogućnost da učestvuju u programu i biće dodijeljene subvencije čak do 90 posto. Znači da će njevo učešće iznositi 10 posto. Očekivamo da javni pozivi za varoščane budu raspisani već u narednim nedeljama, naravno zavisno od svake jedinice Lokalne samouprave ponaosob.

Prisutnima se obratio i sekretar u Sekretarijatu za komunalne poslove, energetiku i saobraćaj **Radoslav Vukelić**:

– Projekat „Čista energija i energetska efikasnost za varoščane” svakako je važna za sama domaćinstva ko i za kompletnu energetske tranziciju varoši. Varoš Subatica je pripoznala benefite ovog projekta i intenzivirala je sve aktivnosti potrebne za realizaciju energetske efikasnosti u domaćinstvima na svojoj teritoriji. Samim tim uspili smo smanjiti izdatke za energente kod domaćinstava i smanjivamo emisiju štetni gasova što u budućnosti treba da obezbedi bolji i kvalitetniji život svi naši varoščana. Saradnja Ministarstva rudarstva i energetike i Varoši Subatice izuzetno je napredovala u prithodne tri godine, kada smo sa istrajnošću, sinergijom i kooperativnošću uspili realizovati i energetske unaprediti 333 domaćinstva, di je ukupno bilo izdvojeno 50 miliona dinara. Ovaj trend nastavljamo i u tekućoj godini di ćemo zajedno s Ministarstvom, našim varoščanima koji su zainteresovani uspiti, nadamo se, utrošiti iznos sridstava koji je opridiljen u ovoj godini, a to je 37,5 miliona dinara.

Održana tribina jedna je od 12 koliko je planirano da se održi ukupno širom Srbije u okviru nacionalne kampanje pod nazivom „Kako se prijaviti za subvencije za zamenu stolarije, izolacije, fasade, solarne panele?”, koju organizuje Ministarstvo rudarstva i energetike, nuz podršku Svitske banke.

Konferencija na temu upotrebe digitalne imovine u poslovanju

U prostorijama Regionalne privredne komore Subatica pokrajinski sekretar za privredu i turizam **dr Nenad Ivanišević** prisustvovao je otvaranju Konferencije o upotrebi digitalne imovine u poslovanju organizovanu nuz podršku Pokrajinskog sekretarijata za privredu i turizam, koji je prošle godine inicirao i sproveo prvi kripto karavan Srbije, kako bi približili okvire i modele posidovanja i poslovanja korišćenjem digitalne imovine. Sve sa, kako je Ivanišević istakao, ciljom unapređenja poslovanja:

– Kad ne bismo divanili na ovu temu danas, značilo bi da zatvaramo oči prid realnošću, značilo bi da ne pratimo tokove svitske privrede i značilo bi da ne želimo da u privrednom smislu igramo Ligu šampiona i u toj Ligi šampiona pobeđujemo. Upravo tema koju već nekoliko miseci i više obrađivamo, odnosno digitalna imovina, pokaziva opridiljenje Pokrajinskog sekretarijata za privredu i turizam da

našim privrednicima uvijek i u relanom vrjenu prikaže ono što su novine u poslovanju da bi se oni mogli pripremiti za tu tržišnu utakmicu.

Pridavač agencije „CTB Crypto & Consulting” **Ivan Andrejević**, koautor je prve knjige s ovom temom u našem regionu:

– Srbija je bila jedna od prvi država u svitu koja je donela Zakon o digitalnoj imovini koji je prilično liberalan što se tog tiče. S druge strane trenutno u svitu imamo jednu trku za regulativama, di se države utrkivaju ko će prija regulisati samu digitalnu imovinu kako bi što prija ova tehnologija i kripto valute krenile u korišćenje.

Na pridavanju su obrađene tri teme, istakao je pravni savjetnik i predstavnik licencirane kripto menjačnice, **Bogdan Vujović**:

– Mislim da je od velike važnosti organizovati jedan ovakvi događaj, jel ćemo mi danas divaniti o konkretnim načinima kako privrednici u Republici Srbiji 2024. godine na zakonom regulisani i dozvoljeni način mogu koristiti digitalnu imovinu u svom poslovanju i kako na taj način mogu unaprediti svoje poslovanje. Akcenat je trenutno na tri stvari, a to su kako putom digitalne imovine možemo prikupljati kapital, drugo, kako se višak slobodni sridstava možemo uložiti u digitalnu imovinu i na taj način ostvariti određeni prinosi, i pod tri, mogućnost transfera vrijednosti putom digitalne imovine.

Pokrajinski sekretarijat za privredu i turizam, i Ekonomski fakultet u Subatici nuz partnere iz Mađarske, dobili su veliki evropski projekat na temu upotrebe veštačke inteligencije u oblasti turizma, istakao je dr Nenad Ivanišević.

Okrugli astal na temu promocije zelene ekonomske kulture med poslovnom zajednicom

Okrugli astal pod nazivom „Prigled ulazni tačkica Arhus centra za promovisanje zelene ekonomske kulture med poslovnom zajednicom kroz održiva rješenja, zelene prakse i IT alate koji imaju za cilj ublažavanje uticaja klimatske promena u Srbiji” održan je u sali Otvorenog univerziteta.

U sklopu okruglog astala održana je i promocija publikacije **Darije Šajin** iz novosadskog Arhus centra:

– Tema ove publikacije jeste jačanje zelene poslovne kulture i pridstavljanje Arhus centara ko centara za promociju zelene ekonomske kulture, odnosno zelene ekonomije. Tema ove stručne literature jeste analiza međunarodni i evropski dokumenata koji obavezuju Republiku Srbiju kako i na koji način da unapredi svoju zelenu ekonomiju, prođe što lakše kroz zelenu tranziciju, al isto tako i smanji pritisak na prirodu, odnosno da se lakše prilagodimo na ove izmjenjene klimatske uslove. Kroz publikaciju, moja želja je bila da vodim svakog čitaoca kroz temu šta je to zelena ekonomija, čemu ona služi i zašto se svi zajedno tribamo zalagati za zeleni ekonomski rast i za uključivanje varoščana u ove teme.

Na okruglom astalu bio je prisutan i organski proizvođač **Sabolc Tružinski** iz Bačke Topole koji se organskom poljoprivredom bavi već 20 godina:

– Radimo organsku poljoprivredu, radimo stočarstvo, i imamo organske njive. Registrovani smo na 64 hektara. Pokušali smo zatvoriti ciklus proizvodnje. Uzgajamo autohtono bilje i držimo autohtone životinje. Nije svaka godina ista, svaka je priča sama za sebe. U toj situaciji zbog jedne godine koja je malo bolja možemo podneti onu godinu koja je lošija. Nije jednostavno.

Kako objašnjava **Snježana Mitrović** iz Regionalnog Arhus centra Subatica učesnici skupa su iz razni oblasti:

– Tu su pridstavnici ekološki organizacija, poljoprivrednici, priv-

ridnici, pozvali smo i Agenciju za mala i sridnja priduzeća, s obzirom na to da je tu veoma važna mala privreda. Tu su naravno i predstavnioci civilnog sektora, i jeste uloga nas iz civilnog sektora da informišemo, podstičemo na određene aktivnosti. Al te aktivnosti realizuje onaj ko je nadležan za to. Čitajući ove priručnike mnogo sam tog saznanja, pogotovo vezano za zelenu ekonomiju, cirkularnu ekonomiju, održivu poljoprivredu i zdravo značajan dio – organsku proizvodnju i tu nas ogroman posao čeka.

Održan Okrugli astal dio je projekta „Jačanje uloge Arhus centara u mobilizaciji podrške za nigoavanje „Zelene poslovne kulture” kroz participativno donošenje odluka”, koji se realizuje nuz podršku Misije OEBS-a u Srbiji.

Naučni skup u čast dičijeg psihijatra i neuropsihijatra

U petak, 14. juna, i u subatu, 15. juna, na Paliću, u Kongresnoj sali „Elit Palić-a” održan je Stručno-naučni skup pod nazivom „Dani dr Svetomira Bojanina”.

Kako je istako **Miodrag Stankov**, direktor Osnovne i sridnje škole „Dr Svetomir Bojanin”, ovo je najmanje što se mož učinit u čast jednog od najznačajniji dičiji psihijatarata i neuropsihijatarata:

– **Zaista mi je veliko zadovoljstvo da je ovaj naučno-stručni skup izazvo ovaliki odziv kod ljudi. Samo ime doktora Bojanina da se okupimo oko njegove ideje, oko njegovog dila, je bio magnet i privuko ovaliki broj ljudi.**

Naučni skup je bio podiljen u tri tematske oblasti, istako je **Boris Živkov**, pomoćnik direktora ove škole:

– **U pitanju su tematske oblasti kojima se i sam profesor Bojanin za života bavio. To su rani razvoj i rana intervencija, vrlo aktuelna tema danas u Srbiji, tretman pokretom, i škula ko bolest, što je ujedno i naslov knjige profesora Bojanina, o izazovima koje savrimeno škulovanje digod nosi sa sobom. Prija svega za roditelje, al i za zaposlene u obrazovno-vaspitimnim ustanovama.**

Uvodno pridavanje održala je **prof. dr Snežana Ilić** s Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju:

– **Veliko mi je zadovoljstvo što sam ode jel su kolege ispratile sve aktuelne teme, divni su domaćini i prosto ta atmosfera koju odaju o samoj organizaciji konferencije divani o ozbiljnosti, posvećenosti i visokim standardima tema kojima se bave. Sama rana intervencija jeste tema kojom počinjemo u našem profesionalnom radu, na način da triba što ranije da identifikujemo dicu koja kasne u razvoju, idealno bi bilo do treće godine kad je mozak najotvoreniji za razvoj. Tad možemo dobrim pristupom i dobrom podrškom porodici u tom trenutku uspostaviti taku sridinu za dite da praktično imamo dobar intenzitet i dobre uslove da se sve priostale sposobnosti kakogod razvijaju, da dite razvije svoje pune potencijale. To sve ne samo s dicom s kašnjenjem u razvoju i uočljivim smetnjama već i za dicu koja blago pokazuje rizike po razvoj za koju možemo tušta učinit da prija polaska u škulu stignu dicu tipičnog razvoja ukoliko se pravilno postupi i s njegovom sridinom.**

Dvodnevni naučni skup podržala je i Lokalna samouprava, kazala je **Jasmina Stevanović**, sekretarka Sekretarijata za društvene dilatnosti:

– **U realizaciji mnogi ideja koje je škula promovisala mi smo bili značajna podrška. U realizaciji projekta „Senzorni vrt”, u realizaciji „Senzorni soba”, pomogli smo da ova škula zaista izgleda sjajno i da bude dostojna jedne škole 21. vika, jedne škole koja obrazuje dicu sa smetnjama u razvoju. Jedan ovaki skup značajan je ne samo ko proje-**

kat u oblasti obrazovanja. Vi znate da varoš Subatica pruže ogromnu podršku uopšte ositljivim kategorijama stanovnika, pogotovo dicit kroz podršku personalnim asistentima, ličnim pratiocima i kroz uslugu socijalnog stanovanja. Zaista kroz jednu dobru saradnju s udruženjima dugi niz godina, ko rezultat te saradnje upravo i jesu nove usluge socijalne zaštite i stanovanja, nuz podršku i personalni asistenta i lični pratilaca. Ovo je samo jedan korak dalje.

Doktor Svetomir Bojanin jedan je od utemeljivača neuropsihologije razvojnog perioda i znameniti dičiji psihijatar. Autor je i koautor dva univerzitetska udžbenika i više stručni monografija iz oblasti psihijatrije razvojnog doba.

Festival muzike i pokreta na Paliću

Oko 170 učesnika iz zemlje i regiona okupilo se na četvrtom po redu Dičijem festivalu muzike i pokreta „Paličke notice”, koji je održan na Litnjoj pozornici na Paliću.

Manifestaciju posvećenu dicit sa smetnjama u razvoju, svečano je otvorio **Srđan Samardžić**, član Varošskog vika:

– **Ponovo smo zajedno, evo po četvrti put, na ovoj prilipoj manifestaciji, Dičijem festivalu muzike i pokreta. Manifestaciji koja je posebno posvećena inkluziji i osnaživanju dice sa smetnjama u razvoju, koja razvija empatiju, toleranciju i prihvatanje različitosti u najranijem dobu. Veoma smo ponosni na ovaj Festival i vridnosti koje promovise di se kroz muziku i ples, kroz kreativan rad dica družje, raduju i vesele.**

Počasni član žirija Smotre dičijeg stvaralaštva đaka iz specijalni i masovni škula, ove godine bio je poznati kompozitor **Jovan Adamov**:

– **Fala vam na velikoj pažnji koju ste mi ukazali i meni je velika čast i zadovoljstvo da prisustvujem ovakom jednom festivalu. Mislim da je ovaj Festival jedinstven kako u našoj zemlji tako i u regionu. To možem kazat jer radim ukupno osam dičiji festivala tokom godine. Od Srbije, priko Bosne, Crne Gore, Mađarske... al ovaka struktura izvođača, ovaki masovni nastupi. To ne postoji nigdi.**

Muzički festival prvi put organizovan je 2021. godine i od onda se po tradiciji održava svake godine.

Zabranjeno spaljivanje trave i niskog rastinja

Pripadnici Sektora za vanredne situacije Ministarstva unutrašnji poslova, nakon najave toplog vrimena koje pogoduje nastanku požara na otvorenom prostoru i njegovom brzom širenju, apeluju na varošćane da ne pale travu i nisko rastinje na takim područjima, posebno u blizini obradivi poljoprivredni površina el u blizini šuma, zbog opasnosti širenja požara koji mož ugroziti živote varošćana i naneti veliku materijalnu štetu. Podsicaje i da je Zakonom o zaštiti od požara i drugim zakonima zabranjeno spaljivanje trave i niskog rastinja na otvorenom prostoru, ostataka strni usiva, spaljivanje smeća, ko i loženje vatre u šumi i na udaljenosti od 200 metara od ruba šume. Za nepoštivanje ovi zakonski odredbi propisane su novčane kazne za fizička lica, koja prikrše odredbe Zakona o zaštiti od požara, od 10.000 do 50.000 dinara, dok kazne za spaljivanje ostataka strni usiva, biljni ostataka i smeća za fizička lica iznose 10.000 dinara, a za pravna lica od 300.000 do 1.000.000 dinara. Ukoliko dođe do požara potrebno je da varošćani što prija obaviste vatrogasnu službu na broj telefona 193. Sektor za vanredne situacije će u narednom periodu, sa drugim linijama rada MUP, nadležnim inspekijskim službama republičkog i lokalnog nivoa, pojačati nadzor i obalazak terena radi pronalaženja neodgovorni va-

rošćani koji ne poštuju zakonske odredbe i njegov procesuiranja, a sve u cilju smanjenja broja požara na otvorenom prostoru i povećanja bezbednosti naši varošćana.

Zaštita od visoki temperatura

Iz Centra za promociju zdravlja, Zavoda za javno zdravlje Subatica priporučuje da tokom najtoplijeg dila dana, od 11:00 do 17:00 sati, izbigavate intenzivnu fizičku aktivnost. Trudite se da vam životni prostor uvijek bude razlađen. Priporuka je održavati sobnu temperaturu ispod 32°C tokom dana, odnosno ispod 24°C tokom noći. Ovo je naročito važno za dca uzrasta do 2 godine, osobe starije od 60 godina, ko i za hronične bolesnike. Novorođenčad, odojčad i dica uzrasta do četiri godine posebno su ositljiva na visoke temperature vazduha, pri čemu često ne ispoljavaju brzo znake i simptome ko odrasli. Izbigavajte da izvodite bebe i dca napolje za vrime toplotnog talasa. Ako ji izvodite, činite to samo u ranim jutarnjim el večernjim satima. Kad boravite napolju bebe i dca uzrasta do godinu dana uvijek držite u ladovini. Izbigavajte boravak na otvorenom u najtoplijem dilu dana, od 10:00 do 17:00 sati. Kad su napolju, potrebna je odgovarajuća zaštita od sunca, pamučna široka garderoba svitli boja koja ne steže, šešir. Ukoliko koristite klima uređaj el ventilator nikada ji ne usmiravajte direktno na bebu, odnosno dite. Oblačite pamučnu odeću svitli boja koja nije tisna, zaštitite oči i glavu od sunčevi zraka. Priporučiva se nošenje očala za sunce. Starije osobe se ne smiju izlagati sunčevom zračenju u najtoplijem dilu dana (od 10:00 do 17:00 sati), posebno ne stariji srčani bolesnici ko i obolili od šećerne bolesti. Ukoliko starija osoba mora izać iz kuće, priporuka je da to uradi u jutarnjim el večernjim satima. Unosite dosta tečnosti, najviše vode, izbigavajte pića i napitke koji sadrže alkohol, kofein i šećer. Unosite lake obroke, izbigavajte tešku i visoko kaloričnu ranu, sa visokim sadržajem šećera. Tokom boravka na otvorenom priporučiva se kretanje po ladovini i češći odmori. Tuširajte se mlađkom vodom, nekoliko puti na dan. Prija ulaska u vozilo koje je stalo na suncu, obavezno otvorite prozore i vrata, uključujući i prtljažnik, nekoliko minuta radi provitranja i razlađivanja automobila. Upotriba klima uređaja triba omogućit da unutrašnja temperatura bude niža 5 do 7 stepeni od spoljašnje. Pravite pauze tokom vožnje. U toku vožnje po visokim temperaturama, i dužim relacijama, potrebno je da se prave pauze na svađka 2 sata po 15 minuta. Provitranje vozila, unos dovoljne količine tečnosti i lagano istežanje otkloniće prve znake umora koji se obično javljaju posli drugog sata vožnje. Nikad dca ne ostavljajte u parkiranom vozilu na suncu. Čak i sa otvorenim prozorima, ako je napolju 25°C, temperatura u autu se za 10 minuta može popeti na 40°C, a ako je napolju 35°C, temperatura u autu dostiže i 50. podeljak. Dica su ositljiva na ekstremne temperature, pa se mogu prigrijat tri do pet puti brže neg odrasle osobe. U slučaju prigrivanja kod dice, mož doći do toplotnog udara koji mož imati fatalne posledice.

Još jedna kupališna sezona na bazenima u Dudovoj šumi

Nova kupališna sezona na otvorenom bazenu „Dudova šuma” počela je u četvrtak, 13. juna.

Čila Goli, članica Varošskog vića zadužena za oblast komunalni dilatnosti i razvoja istakla je da su ko i prithodni godina i ove, izdvojena značajna sridstva iz varošskog budžeta za ove namine:

– JKP „Stadion” ove godine raspolaze s budžetom od 228,5 miliona dinara, od tog 85 posto je obezbeđeno od strane varoši Subatice znači digod oko 192,6 miliona dinara je pridviđeno u varoškom budžetu ko

tekuća i kapitalna subvencija. Kad smo već kod investicija moram naglasiti da se pridviđa konstrukcija vodovodne instalacije u okviru olimpijskog bazena što će početi ove godine, a završiće se naredne. U pitanju je investicija u visini od 11,5 miliona dinara. Ove godine smo obezbedili sridstva u visini od 5 miliona dinara, a naredne ćemo dodati još 6,5 miliona dinara.

Prema ričima **Tamare Dimitrioski**, direktorice JKP „Stadion”, i ove godine prija sezone odrađeni su svi značajni radovi:

– **Ofarbali smo korito olimpijskog bazena, sredili smo male bazene, ofarbali smo tribine, ofarbali smo plato oko olimpijskog bazena, popunili smo svežom vodom olimpijski bazen. Voda je kristalno čista i bakteriološki ispravna. Voda se tretira redovno i kontroliše svake nedilje od strane Zavoda za javno zdravlje Subatica.**

Bazen je za varošćane otvoren ponediljkom od 12 do 18 sati, od utorka do petka radi od 6 do 7.30 i od 11 do 18 sati, a subatom i nediljom od 6 do 7.30 i od 11 do 19 sati. Ulaz za dca do pet godina je bresplatan, za dca od pet do deset godina ulaznica košta 150 dinara, za odrasle 250 dinara. Misečna karta je 3.000 dinara. Penzioneri sa penzionerskom karticom mogu bresplatan koristiti bazen u rekreativnom terminu.

Svitski dan secesije

Od 7. do 15. juna organizovanjom bogatog kulturno-umitničkog programa na nekoliko lokacija u varoši obiluzen je Svitski dan secesije. Program je počeo u petak, 7. juna, šetnjom kroz varoš pod nazivom – „Svitlost novog vrimena - zgrade subatički banaka”. U subatu, 8. juna, u Varoškom muzeju Subatica organizovano je vođenje kroz izložbu „Remek dila Umitničke kolonije Nađbanja iz privatni zbirki”. U ponediljak, 10. juna, održana je radionica „Obojena svitlost”. Radionica je održana u Varoškom muzeju, a vodila je **Ljubica Vuković Dulić**, istoričarka umitnosti. U Savrimenoj galeriji Subatica organizovana je Radionica izrade nakita, koju je vodila **Žofia Sekelj**. Istog dana, u Sinagogi je u okviru „Noći secesije” održan koncert **Pala Žige**, violina i **Mihaela Kurine**, cimbalo, posli čega je uslidila „Noć orgulja” - koncert **Bruna Kapošija** i **Balaža Sapoja** iz Budimpešte. U sridu, 12. juna, u Savrimenoj galeriji, održano je pridavanje **Atile Brunera**, istoričara umitnosti iz Arhiva Budimpešte pod nazivom „Rajhl i njegove palate”. Kuće umitnika na prikretnici vikova i podaci o daljem radu **Ference J. Rajhla**. U četvrtak, 13. juna, u Varoškom muzeju, organizovana je promocija zbornika konferencije „Vitraži”. U DOT Concept baru, u petak, 14. juna, odrađan je džez koncert benda **Overblue Quartet**, u organizaciji Međupštinskog zavoda za zaštitu spomenika. U subatu, 15. juna, isprjđ Varoške kuće sa severne strane, od 21 do 23.30 održan je performans pod nazivom „U ritmu srca” - svitlosne animacije **Maje Rakočević Cvijanov**, vajarke.

K. S.

BUNJEVAČKI DAN U BAJI OKUPIO BUNJEVCE IZ DVI DRŽAVE

Ne odriču se identiteta

U organizaciji Udruženja građana „Vereš Pal” iz Baje, u ovom mestu je, u „Kulturnom centru”, održan „Bunjevački dan”. Nuz Bunjevce iz Baje, okupljanju su prisustvovali i Bunjevci iz drugi mesta iz Mađarske, ko i predstavnicima bunjevački udruženja i Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine iz Srbije.

– Ovo okupljanje najavljeno je još ranije, kad su naši domaćini u Baji bili na divanu kod dr Suzane Kujundžić Ostojić, pridsidnice NSBNM. Tako smo i utvrdili program koji je obuvatio polaganje vinaca na spomenik Ivanu Antunoviću, promociji zanimli-

vi izdanja, i što je moždar i najvažnije, susrit Bunjevaca iz Srbi-

je i Bunjevaca iz Mađarske. Još ranije smo divanili o intenziviranju aktivnosti kad je delegacija koju je vodio Veljko Vojnić, zamnik pridsidnice NSBNM i pridsidnik „Bunjevačke matice” posilita Petera Sela, zamnika gradonačelnika Baje. Imali smo onda opsežan razgovor po više pitanja, izmed ostalog i kroz saradnju pozorišta. Sve je to počo još davne 1992. godine Bunjevački kulturni centar iz Subatice, sa Bunjercima iz Mađarske – objasnio je na početku Miroslav Vojnić Hajduk, pridsidnik Bunjevačkog kulturnog centra iz Subatice, te je najavio da postoji ideja da se obađu mesta u kojima ima Bunjevaca, da se vidi koliko ima pripadnika ove zajednice u Mađarskoj.

– Bunjevaca ima tušta, to što oni ne znaju naš jezik je posebna tragedija, al moramo obać Čikeriju, Kumbaju, Madaraš, Kiškunhalaš, Baju... Jel Subatica, Baja i Sombor činili su i čine „Bajski trougao”. To će bit vridan potez koji će pokazat koliko nas je bilo i koliko nas ima danas. Pomoć nam u svemu tom Josu Kričković koji je koordinator u saradnji s Bunjercima iz Mađarske.

Pomenutog Josu Kričkovića

smo pitali – „Kako je danas bit Bunjevac u Baji?” Odgovor je kratak i jasan – „Teško!”

– Nema nas tušta, sve nas je manje. Jedan dio Bunjevaca je prišo u hrvatsku zajednicu, a mi, što smo ostali Bunjevci, sve nas je manje i teško se borimo za svoja prava. Dobra su ovaka okupljanja, ona prijaje, ne znam tačno šta bi donelo veći boljitak, al mi, koji smo ostali Bunjevci, imamo želju i spremni smo dat sve od sebe. Zbog nas, al i zbog naše dice. Još se Bunjevci mogu pokazat. U našoj kući se divanio bunjevački, u selu, u Gari, je bilo oko 1.300 Bunjevaca, što je predstavljalo trećinu stanovništva. Danas, pedesetak godina kasnije nema nas ni 300. Možete mislit kaka je to asimilacija. Bunjevački divanimo u međusobnim susritima i kad odemo u Srbiju kod Bunjevaca s kojima imamo dosta dobar odnos, al bi volili kad bi ti susriti bili češći.

Laslo Kačmari iz Udruženja „Vereš Pal” iz Baje, kazo je kako iza organizacije ovakog okupljanja stoji dosta posla, te da je ono važno jel donosi priliku da se susritnu Bunjevci iz Srbije i Mađarske, prodivane, utvrde načine dalje sarad-

TRIBALO BI BIT 10.000 BUNJEVACA

Dr Đula Obadović, čovik od struke, autor brojni udžbenika, ističe kako brojke triba gledat realno i kako one nagovijštavaju i dalje značajan broj Bunjevaca u Mađarskoj.

– Bunjevci u Mađarskoj su potpuno potlačeni. Sad smo u situaciji da je na osnovu netačni podataka mađarska vlada dvared donela odluku da bunjevački jezik ne postoji. Tako mišljenje dato je od strane Akademije nauka. Istovrimeno, moja ćer, koja ima doktorat iz matematičke statistike je na osnovu statistički podataka i opšte prihvaćeni formula izračunala da bi tribalo bit 10 hiljada Bunjevaca. Mi, na žalost, ovo potvrđivamo već dvi godine. Jedino što smo postigli jeste da se ne prihvatiti mišljenje dato od strane Akademije da bunjevački jezik ne postoji. Međutim, veći rezultata još uvek nema – ističe dr Obadović, pa dodaje:

– Na bunjevačkom udžbeniku koje je bio u upotribi do 1949. godine u sklopu šestogodišnje osnovne škole, stoje je natpis za bunjevačku i šokačku

dicu u Mađarskoj. Međutim, posli kraće pauze, on je potpuno ukinut. Kreće se s agresivnom hrvatizacijom. To je slično dekretu iz 1945. godine, di su u dvi rečenice Bunjevci potpuno izbrisani. Opšte je poznato da su Bunjevci onda došli u zdravo tešku situaciju. Da pojasnim, ispada da je Titov dekret u Mađarskoj stupio na snagu 1949. godine.

Međutim, veze med običnim svítom su uspiale priživit sve odluke, iako to nije bilo lako.

– Sricom, u mojem ditinjstvu, al čak i ranije, u Baji je bilo normalno da se Mađari, Bunjevci i Srbi sigraje zajedno na ulici. Naučio je svako svačiji jezik i nikad nije bio nesporazuma zbog nacionalnosti. Danas, na žalost, više nije tako i bilo bi teško vratit stav iz ti vrimena. Zato sam se obradovo i ovoj noveli u kojoj je opisana pripovitka jednog Bunjevca i Srbina, koji su udvarali jednoj Bunjevki i umrli zajedno boreći se jedan nuz drugog u revoluciji. Imali su bratski odnos i u svemu su napridovali zajedno.

nje, da se promovišu značajna izdanja, al i da se svit okupi, malo opušti i prodivani – bunjevački.

Laslo Kačmari

Pridstavljena su izdanja iza koji stoji Udruženje „Vereš Pal” – „Bunjevka” Bogoboja Atanackovića i reprint izdanja „Izkaz” iz 1899. godine, a rič je o izdanjima koja su imala podršku dr Đule Obadovića, Rozalije Preninger i lokalne samouprave u Baji, te izdanja „Ričnik” Ambrozija Šarčevića, u izdanju Bunjevačkog edukativnog i istraživačkog centra „Ambrozije Šarčević”.

Prof. dr Boris Stojkovski divanio je tom prilikom o izdanju „Bunjevka” Bogoboja Atanackovića. Rič je o dilu Srbina iz Baje, te o višestrukoj srpsko-bunjevačkoj povezanosti koja ide i priko Atanackovića.

Boris Stojkovski

– Moramo razumit širi kontekst događaja, jel novelu „Bunjevka” ne treba čitat ko ljubavnu pripovitku. Baja je izuzetno značajna od kraja sridnjeg i početka novog vika, pa sve do savremenog doba do posli Prvog svitkog rata. Imala je značajnu srpsku populaciju, koja je vrime-

nom opadala ko i u ciloj Mađarskoj, al je značajna i za Bunjevce. Atanacković je odrasto u mišovitost sridini u kojoj su, nuz Mađare, koji vrimenom postaju sve dominantniji, u značajnom broju i Bunjevci, a bili su tu prisutni i Jevreji. Srpsko-bunjevačko jedinstvo se ogleda i u njegovim dilima, tako da je novela u suštini jedna jaka politička poruka o južno-slovenskom jedinstvu. Ne triba zaboravit da je 19. vik vrime buđenja nacija, onda su aktivni i Ivan Antunović i Ambrozije Šarčević, čiji ričnik je takođe pridstavljen. U očima Bogoboja Atanackovića, koji je ugledni Srbin, Bunjevka postoji ko osoba koja ima svoj identitet. Ona je rimo-katoličke viroispovisti i koja u jednom momentu kaže kako nije Vlahinja, već Bunjevka.

Dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica NSBNM, pozdravila je prisutne, te je okupljenima divanila o groktalicama. Prija tog je istakla kako NSBNM petnajstak, pa i više godine, saradiva s Bunjercima iz Mađarske.

– Ta saradnja je kontinuirana, sa željom i namirom da podržimo sve one koji žive u Mađarskoj, koji pripadaje našem narodu i kojima zaista nije lako. Sav taj niz godina, pa i duže, pokušava je ostvarit pravo i bit priznata nacionalna manjina. Kad ji ne bi podržali u tom, ostali bi pripušteni sami sebi. Zato je ovaj dan i sve drugo što prave, od velike važnosti i zasluživa našu podršku. Biti taj koji nosi svitlo koje osvjetljava bunjevački identitet u Mađarskoj nije lako. Nije lako nama u Srbiji, di smo priznati, di imamo Nacionalni savit, sridstva... kako je onda tek njima?

Kroz divan s Bunjercima iz Mađarske često se provlači tema jezika – on im je bitan, al ima je značajnu dozu samokritike da nisu dovoljno radili na njegovoj široj upotrebi.

– Sociološki gledano, to je zdravo interesantno. Obično će

BUNJEVCI ODUVIK U BAJI

Marko Čilić, pridsidnik Srpske samouprave u Baji, pofalio je dobre odnose nacionalni zajednica u Mađarskoj.

– Važna su nam druženja, da se možemo razumit, saradivat... Imamo zajedničke teme za di-

van, slične stvari nas brinu, a slične stvari nas raduju. Mi svakako dajemo podršku Bunjercima da se bore za njeva prava, al to zavisi od vlasti. Zna se da su Bunjevci oduvik bili u Baji, a pitanje priznanja je pitanje za državu.

NADAJE SE ČEŠĆIM OKUPLJANJIMA

O priliki da se družu sa drugim Bunjercima iz Mađarske, al i sa dragim gostima iz Subatice divanio nam je i Nikola Ivić.

– Bilo bi lipo kad bi ovaka okupljanja bila češće, kad bi imali kaki „Bunjevački klub” ko mesto susrita. Lipo je kad se vidimo, kad se družimo, kad divanimo. Jezik se ne mož zaboravit,

al se mora koristit. Čerke, na žalost, znaju samo po koju rič bunjevačkog, kad su male bile znale su, a sad je engleski najvažniji, prija svega, zbog posla i komunikacije. Nove generacije slabije koriste bunjevački, ima je druga interesovanje... Ima, naravno di je bunjevački prizivio u porodicama, al je to ritko.

LIP BUNJEVAČKI DIVAN

Ivan Zomborčević se obradovo kad je čuo da će imat priliku s kimegod divanit na bunjevačkom.

– Znam još onaj stari bunjevački, kako sam učio od majke i diđe, naravno i od mame i bače. Kako sam živio u Mađarskoj, imo sam dosta sriće što sam

znao bunjevački, pa se trudim da ga koristim i danas i baš se obradujem kad čujem da kogod divani bunjevački – divani Zomborčević, pa podvlači da je ikavica najlipši jezik s prostora kadgodašnje Jugoslavije.

– Ikavica nas i danas okupi! – poručiva Zomborčević.

svako kazat da je jezik marker identiteta, al pokaziva se da on nije uvik to. Osicanje identiteta i privazilazi znanje maternjeg jezika. Dakle, mož vam štogod drugo bit maternji jezik, da svoj jezik ne znate, al da se ipak osičate ko Bunjevac. Potribno je više informacija da bi se moglo kazat jel je u pitanju samo neagilnost u korišćenju jezika. Kazala bi da, ipak, nije, vrlo su samokritični. Jel, mađarski kojim se oni koriste i kojeg su učili u školama potpuno se razlikuje od bunjevačkog, ne pripada ni istoj grupi jezika. Ako se pogleda da su kroz istoriju ljudi i fizički kažnjavani, ne baš tako zdravo davno, ako di-vane bunjevački, dal im onda možemo zamirit što ga danas ne znaje najbolje. Kroz običaje, mu-

ziku..., sve ono što radimo zajedno, jezička barijera se privazilazi – ističe dr Kujundžić Ostojić.

Bunjevci iz Mađarske i Bunjevci iz Srbije položili su vince na spomenik Ivanu Antunoviću.

Naravno, nije nedostajalo muzike koja poveziva čeljad na ovakim okupljanjima, a prija svega divana na bunjevačkom. Kako su u razgovorima istakli Bunjevci iz Mađarske, upravo im najviše nedostaje bunjevački jezik koji se sve riđe čuje u Mađarskoj, pa i u bunjevačkim familijama.

Podršku ovakom okupljanju dali su i gosti iz Srbije, osim NSBNM, i „Bunjevačka matica”, Bunjevački kulturni centar iz Subatice, te Novinsko-izdavačka ustanova „Bunjevački informativni centar”.

N. S.

BUNJEVAČKA MATICA I NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR”
DALI DOPRINOS OBILUŽAVANJU NACIONALNOG PRAZNIKA

Dužijanca u prvom planu

Programu obilježavanja „Dana Dužijance”, nacionalnog praznika Bunjevaca, pridružila se i „Bunjevačka matica” koja je u četvrtak, 4. jula, priredila zanimljivo veče.

Prisutne je na početku programa u ime domaćina pozdravio **Miroslav Vojnić Hajduk**. On je okupljene pozvao nek uživate u lipoti fotografija na kojima je zabilježen protekli period obilježavanja „Dužijance”, ko nacionalnog praznika, ko i dokumentarni film koji opisiva tok risa – tradicionalnog načina skidanja roda žita s plodni polja, te je podsatio da se nastavlja brojne aktivnosti „Maticе” koja se trudi svakog miseca bit domaćin zanimljivi okupljanja.

Prvi dio programa bio je rezervisan za izložbu fotografija „Dužijanca kroz objektiv”. Prisutni su mogli pogledat dio izabrani fotografija koje su nastale u protekli deset, pa i više godina, kroz aktivnosti autora **Nikole Stantića**, za potrebe „Bunjevački novina”, odnosno NIU „Bunjevački informativni centar”.

– Izložba je nastala na inicijativu domaćina iz „Bunjevačke matice” i kolega iz NIU „BIC” kojima se zafaljavam na tom što su izneli najveći dio oko organizacije. Na meni je bio lakši, al baš i ne tako lak dio posla. Tribalo je izabrat fotografije, al tako da odgovaraje brojnom okviru pridviđenog izložbom. Kako se radi o periodu od desetak, pa i više godine, te o brojnim programima „Dužijance”, posli prvog izbora bilo je priko 100 fotografija. Uspio sam to smanjit na 65, a onda su kolegice i kolege, s manje sentimentalnosti, odabrali fotografije koje su i završile na izložbi – ističe Stantić, pa dodaje:

Nikola Stantić

– Istovrimeno, to je bio i zanimljiv poduhvat. Kako poso novinara, pa i fotografa, u današnje vrime podrazumiva dosta brz tempo, tekst se napiše, fotografije podesne za novine se izaberu, a ono ostalo ostane u kakom „folderu” za kasnije. I onda, kad dođe vrime da se ti „folderi” posli niza godina prigledaje, vidimo kako se razvijala jedna ideja „Dužijance” i obogaćivala, vidimo čeljad koja su danas moždar malo manje aktivna u zajednici, kadgodašnju dicu koja su postala odrasli ljudi, na žalost, vidimo i one koji više nisu med živima, al, eto, ostaju zapamćeni i na fotografijama. Važno je napomenit da su sve fotografije nastale za potrebe „Bunjevački novina”, da su napravljene na terenu, kad je sunce saveznik, a često i nije.

Branko Pokornić

Svaka fotografija je draga na svoj način, al mi se čini kako mi je praćenje risa uvijek poseban izazov. Često težak, al zato zanimljiv, sa tušta prilika da se uvati bit napornog posla čovika da od zrna, zalivenog radom i znojom, s tušta vire, dospije do novog zrna. U drugom dilu programa prikazan je dokumentarni film „Ris u Bajmaku”, autora **Branka Pokornića** iz Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmak”. Prikazan je ris obavljen 2022. godine u Bajmaku, odnosno kroz njega cio postupak tradicionalnog košenja žita.

– Film zaista prikaziva kako se kadgod radio na salašu. Prikazali smo cio ciklus, kako se kosi žito, šta se i kako radi, od okupljanja i izlaska risara na njivu, pa sve do povratka risara na salaš i podnošenja izvištaja gazdi. Ris obezbe-

diva žito, od kojeg nastaje brašno i svaka porodica koja je radila u risu, ko i gazde, imali su jednake želje – da svojim familijama obezbede zadosta brašna za cilu godinu – kazo je Pokornić, pa je posebno podvuko:

– Kad bi ljudi danas bar samo izašli na njivu, pa da ništa ni ne rade, već samo da vide kako je dolazak do brašna ozbiljan i naporan poso, koliko se trude sku-pit svako zrno žito, cigurno bi više cinili krov koji često možemo viditi razbacanog po ulicama. Prema krovu se ne smimo tako op-hodit.

Izložbu je svečano otvorio **Nikola Babić**, pridsidnik prvog Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

– Meni je bilo zadovoljstvo otvorit izložbu u godinu u kojoj obilježavamo dvadeset godina od kako smo u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine ozvaničimo nacionalne simbole i praznike Bunjevaca. Danas možemo vidit koliko je to sve daleko očlo, pogotovo kad pogledam period izmed 2004. i 2024. godine. Rad pojedinaca, udruženja i institucija bio je velik i plodonosan. Vidi se to i na fotografijama, a dobro je da i naši mlađi Bunjevci skupljaje hrabrost da se oprobaju u ulogama risara i risaruša. Nek ta žetva, na tradicionalni način, ostane da se obilježava kroz prigodne manifestacije, nek se ne zaboravi naša tradicija – kazo je Babić.

Izložba će bit otvorena do centralne proslave „Dana Dužijance” 15. avgusta, a mož se pogledat svakog radnog dana u periodu od 10 do 14 sati (Bunjevačka matica, Korzo 8). **B. N.**

PLELO SE ŽITO I PRIPRAVLJALI VINCI ZA „DAN DUŽIJANCE”

Nuz druženje poso lakše ide

Na „Majkinom salašu” na Paliću, u subatu, 22. juna, u organizaciji Ustanove kulture „Centar za kulturu Bunjevaca” održana je još jedna „Radionica pletenja žita i pripravljanja vinca za Dan Dužijance”.

Na radionici koja upotpunjava ovogodišnji program obilježavanja nacionalnog praznika Bunjevaca „Dana Dužijance” pleli su se vinci, pripravljalice perlice za učesnike i goste, i sve drugo potrebno za centralnu manifestaciju koja će biti održana 15. avgusta. Obiman poso nije izostao ni ove godine, a sve radi tog da ta centralna manifestacija bude što svečanija i lipša.

Kako je kazala **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savjeta bunjevačke nacionalne manjine, radionica je ove godine obuhvatila i kratku edukaciju na temu slamarske umitnosti:

– Osim tog što se pleću vinci za dekoraciju „Dužijance”, i osim tog što će nam ovo koristiti za sve što tradicionalno radimo za nacionalni praznik, tu smo doneli i izložili i slike od slame i održali jednu kratku edukaciju onima koje to zanima i onima koji to do sad nisu radili, da vide na koji se način radi i ova umitnost od slame. Sve će to na kraju koristiti u našim naporima za zaštitu kul-

turne i nematerijalne baštine. Što se radionica tiče, one će biti nastavljene, dakle sve ono što ne budemo stigli uraditi, radiće se u nikom manjem i užem krugu još u narednom periodu. U svakom slučaju za sve ono što nas čeka povodom Dužijance bićemo spremni.

Ona je dodala kako je radionica okupila pedesetak učesnika, te je nastavila divan oko pripravljanja za „Dan Dužijance”.

– Sve teče po redu i rasporedu, jedino što je recimo ovaj dan pletenja žita puno ranije nego inače, prosto vegetacija i klima su nas malo privarili. Morali smo pokositi žito prija zvaničnog risa, zato što sa tako zrilim žitom ne bismo mogli ni plest ni raditi. Što

se tiče novina, kroz ovu Dužijancu upoznaćemo bliže i bolje rusinsku nacionalnu manjinu što u Subatici, što u Novom Sadu, i plan nam je da svake godine na ovoj manifestaciji imamo goste, one koji su nam bliski i one koji su nam slični, ali pak potpuno različiti kako bi se bolje upoznali i bolje povezali sa svim nacionalnim manjinama, kako u Srbiji, tako i izvan nje.

Poslu čišćenja i pletenja žita priključili su se i gosti. Kako je istakla **Mirjana Radojević**, sekretarka Udruženja građana „Bunjevačko kolo” iz Sombora, svaki poso je lakši nuz pomoć:

– U pitanju je tradicionalna saradnja i mi smo došli pomoć u pripravljanju za „Dan Dužijan-

ce”. Prosto, više ruku je uvijek bolje kad je poso u pitanju. Doneli smo i slike naši slamarki što su ko grupa radili, što pojedinačni. Došli smo pokazati i predstaviti šta mi u Somboru radimo sa slamom i kako to izgleda. I mi pripravljam u Somboru sve što je potrebno za našu Dužionicu koja će biti 21. jula, dok će 14. jula biti u Čonoplji.

Svake godine žito se sve ranije skida s njiva, pripovida **bač Grgo Pečerić**, jedan od učesnika radionice, i dodaje da su visoke temperature učinile svoje, pa tako i sve drugo ranije sazrijava:

– Od samog početka je bila dobra situacija za žito, dobro je krenilo. Posli je pripušilo sunce, bila je i suša, pa je tu malo stagniralo. Nije ono što smo očekivali u početku da će biti. Kvalitet žita je dosta loš, sunce je odradilo svoje. Tamo di sam ja, u krugu oko mene, bilo je malo kiše, pa sunca jakog, pa malo kiše, pa opet sunca jakog. To sunce je odradilo svoje, a kiše nije palo dovoljno. Ove godine dvi nedelje je sigurno ranije stiglo nego prithodni godina, žito je naglo sazrišlo, zgorilo.

Jovani Vidaković iz Kulturno-umitničkog društva željezničara „Bratstvo” ovo nije prvi put da učestvuje na radionici. Sve caka oko čišćenja i pletenja slame je, kako divani, povećala već ranije:

– Nije uopšte težak poso, naprotiv, interesantan je. Uzme se klas žita, onako da bude malo duži, pa se siče na odgovarajuću dužinu, treba skinit košuljicu da to bude glatko i lipo. Onda se to potapa u vodu, pa posli stručni ljudi koji to znaju, pleću. Za nas je Dužijanca jedan lip praznik koji obilježavamo sa svim ostalim udruženjima.

Na radionici je učestvovalo i **Luka Crnjaković**, iz istog Društva. Kako kaže već se vridno pripravlja za učešće na Dužijancu:

– Nisam prvi put ode, već sam ranije dolazio. Upravo čistimo slamu, a posli pletemo. Pripravljamo se za Dužijancu, da lipo sve ukrasimo. Došo sam sa maj-

kom, bratom, drugom i drugaricom. Kod nas Bunjevaca Dužijanca je velik praznik. Nama ona baš tušta znači.

Posla na „Majkinom salašu” se latila i **Sara Švraka**, takođe članica „Bratstva”:

– Dolazim evo već treću godinu. Svake godine se pripravlja-

mo za Dužijancu. Poso nije težak, triba strpljenja, al nije ništa naporno. Dužijanca je velik praznik i velik običaj koji triba da se poštiva.

Radionici su prisustvovali pridsidnica NSBNM **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, zaminik pridsidnice NSBNM **Veljko Vojnić** i

podpridsidnik NSBNM **Dejan Parčetić**, zatim članovi bunjevački udruženja, kulturno-umitnički društava, slamarke iz Sombora i svi oni koji već dugi niz godina sarađivaju sa „Centrom za kulturu Bunjevaca” i Nacionalnim savitom bunjevačke nacionalne manjine.

K. S.

IZLOŽBA SLIKA UDRUŽENJA „LUSA”

Tradicija utkana u slamu

U Vestibilu Varoške kuće svečano je otvorena izložba Likovnog udruženja slamara amatera „Lusa”. Zafaljujuć vridnim rukama članova ovog Udruženja, prisutni varoščani imali su priliku uživati u brojnim slikama nastalim na 28. sazivu likovne kolonije u tehnici slame „Lusa” koja je održana od 21. do 23. septembra 2023. godine u prostorijama Varoškog udruženja penzionera, ko i na ranijim kolonijama.

Motiva je tušta, a vridan rad, strpljenje i talenat su ono što sve spaja u cilinu. Kako je kazala **Ana Jaramazović**, pridsidnica „Luse”, aktivno se radi na očuvanju tradicije:

– U Vestibilu Varoške kuće pripravili smo izložbu radova u tehnici slame koji su nastali na 28. sazivu kolonije „Lusa”. Osim slika koje su nastale na ovom sazivu tu su i slike s raniji saziva. Ukupno je 45 slika izloženo i sve

su u tehnici slame, sem tri slike koje su u tehnici ulja na platnu, što su radili naši gosti. Privlađivaje uglavnom motivi salaša, jel mi želimo zadržat još uvijek naše salaše, pa makar i na slikama. Ova tehnika izrade je karakteristična za Subaticu, naročito je vezana za Dužijancu, i s tim je praktično i krenilo. Tu se razvila čitava jedna plejada umitnika.

Udruženje je trenutno i više neg

aktivno, dodaje **Ana Jaramazović**:

– Zaista se svi trudimo održat tradiciju izrade predmeta i slika u tehnici slame koja je karakteristična za Subaticu. Trenutno nas je deset. Ranije je bilo i više, al nadamo se da će nas bit više. Želili bi da nam se mladi priključe, i mi ćemo se potruditi da tokom naše kolonije održimo i radionice i da ljudi koji su zainteresovani mogu doći i uključiti se u rad. Da vide kako to ide i kako se to mož radit. Nije to ništa neprikladno, mož se sve naučit, samo triba strpljenja i vrmena.

Učesnici 28. saziva kolonije „Lusa” bili su **Eva Aroksalaši**, **Bosiljka Bekić**, **Gabrijela Gmijović**, **Marija Horvat**, **Ana Jaramazović**, **Olga Kiš**, **Ana Kopilović**, **Rudolf Sedlar**, **Rozalija Tot Kiš**, **Jadranka Vučetić** i ko gosti **Ilonka Bogišić**, **Stipan Budimčević**, **Đurđevka Graovac**, **Imre Kesegi**, **Milica Kohut** i **Ivan Šarčević**. U programu svečanog otvaranja izložbe učestvovali su članovi Nemačkog udruženja „Maria Theresiopolis” i likovni kritičar **Mile Tasić**.

K. S.

Ana Jaramazović

TRADICIONALNA LITNJA MANIFESTACIJA „SOMBORSKO LITO 2024”

Somborski bandaški par

U Somboru je, u periodu od 17. do 23. juna, održana tradicionalna manifestacija „Somborsko lito”. Solističkim koncertom nju je otvorila **Zorana Iđuški** koja je svojim glasom dram-skog soprana i veselom vojvođanskom pismom razgalila poštivaoce lipa tamburaške i vojvođanske pisme.

Tokom manifestacije, svako veče je bilo rezervisano za predstavljanje i nastupe kulturno umetnički društava, plesni klubova, baletski i sportski nastupa ko i nastupa mladi iz somborske Muzičke škole „Petar Konjović”. Tako je u petak, 21. juna, veče započelo nuz tambure i glas mladog **Slobodana Dančulovića**, učenika trećeg razreda sridnje muzičke šule ko uvertira svečanom predstavljanju ovogodišnji bandaški parova.

Varoši su predstavljeni bandašica „Somborske bunjevačke Dužionice” **Martina Anišić** i bandaš **Vladimir Brdarić**, ko i bandaški par iz Čonoplje **Anja Knežević** i **Roland Gardil**.

Prilikom njegov predstavljanja, bandaški parovi su okićeni slamar-skim znamenjem – perlicama, cvatovima i vincom za bandašov šešir koje su, ko i svake godine, pripravile slamarke iz sekcije UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora.

U ime mladi kojima je povirena uloga centralni ličnosti Dužionice 2024., **Vladimir Brdarić** se zafalio ričima:

– **Ponosni smo što ćemo našim ulogama na ovogodišnjoj završnoj žetelačkoj svečanosti doprineti očuvanju lipog običaja koji se sačuvo kod bunjevačkog naroda. Koliko ga Bunjevci poštivaje i slave i koliko je ovaj dan uistinu jedan od najvažniji za zajednicu, divani i sama činjenica da je „Dan Dužijance” nacionalni praznik Bunjevaca. Virujem da ćemo i mi u Somboru, a i ban-**

daški par iz Čonoplje, svoje uloge s ponosom i dostojno iznet.

Veče predstavljanja bandaški pa-

rova je zaokružio tamburaški koncert na kojem su, ko dio festivala „Somborica-tamburica 2024.”, nastupili prijatelji „Bunjevačkog kola” iz „Centra za kulturu tamburaške muzike” iz Novog Sada, Gradski tamburaški orkestar „Vasa Jovanović” na čelu sa **Zoranom Bugarskim Bricom**. Varoš je uživala u cilovečernjem koncertu, zvonile su tambure, a vojvođanska pisma pa i poznate melodije klasične muzike orile su se do kasni sati glavnim somborskim sokakom.

Organizator „Somborskog lita” je Turistička organizacija nuz podršku grada Sombora.

R. P.

MALA BOSNA ČUVA „PRISKAKANJE VATRE” OD ZABORA VA

Mladi čuvaje Ivanjdan

Kako smo to već navikli, „Bunjevačka vila” iz Male Bosne i ove godine postarala se da se sićanje na Ivanjsku vatru u bunjevačkom narodu ne ugasi. Probrani repertoar ovog Udruženja pomenutom manifestacijom pridruživa se nizu kulturno-umetnički događaja kojima će velika ko-

načnica bit centralna proslava „Dana Dužijance”.

– Ove godine, okupljanje je predviđeno od 20 sati – napominje Nela Ivić u ime UG „Bunjevačka vila”, pa dodaje:

– Odlučili smo se na ovaj potez jer je tako i kadgod rađeno, samim tim je veća autentičnost.

Na svakom salašu, svakom putu, mogle su se vidit ivanjske vatre. Nuz to se znalo završavati, zapivat. Mladi su se okupljali, to je bila lipa prilika da se druže.

Dica iz Udruženja „Tahles” i KUD „Aleksandrovo” su posebno bila zabavljena ovim običajem, možda baš zato što od nji iste ono

što im je u mladim godinama najdraže – bit fizički aktivan.

Petra Lulić, učenica 3. razreda, je objasnila zašto cure koje priskaku vatru nose vinac na glavi:

– Vinac je simbol života, počinje i završava se ukrug.

Osim dobre atmosfere med okupljenima, bilo je i dobri visti ko i osvrta na dobre rezultate. Marko Marić, pomoćnik gradonačelnika, u ime lokalne samouprave prino je organizatorima manifestacije ko i svim okupljenim gostima da će Varoš Subatica nastaviti pomagat ovake manifestacije Bunjevaca, takođe se osvrnio i na velik uspih uvođenja četvrtog jezika u Subatici:

– Za vreme dok sam bio odbornik i pomoćnik gradonačelnika uradili smo štogod što će ostati upisano zlatnim slovima, a to je da je bunjevački jezik postao četvrti službeni jezik u našoj varoši – prisitio se Marić.

Velik entuzijizam i zalaganje mladi naraštaja uviravaje nas da ovaj običaj ima svoju budućnost u njevim životima. A to je onda dobitak za sve, jer na njima sve ostaje.

T. K. M.

NA BIKOVU PRIKAZAN OBIČAJ NA SVETOG IVANA CVITNJAKA

Priskakanje vatre na salašu

U sklopu obilježavanja jednog od četiri nacionalna praznika bunjevačke zajednice „Dana Dužijance 2024.“ na Bikovu, na salašu **Grgo Pećerića**, organizovano je „Priskakanje vatre na Svetog Ivana Cvitnjaka“. Manifestacija je održana u utorak, 25. Juna, u organizaciji Kulturno-umitničkog društva „Aleksandrovo“.

Curice i deranci, ko i divojke i momci u nošnjama prikazali su kako je kadgod izgledo ovaj stari običaj, a već po tradiciji prisakakanju vatre priključili su se i sami gosti manifestacije. Ni nevrime koje je prtilo pokvarit program, nije uspilo ugasit dičije smijanje i radost koji idu nuz ovaj običaj. Kako je ovom prilikom istako domaćin Grgo Pećerić, na ovaj način od zaborava se čuva običaj koji se svake godine održava na dan Ivana Krsitelja, u narodu poznatijeg ko Ivan Cvitnjak:

kad smo bili mali, zdravo radovali vatri, ko i sad dica što se vatri raduju. To se održavalo redovno, okupi se pet-šest salaša, bilo je i više dice po salašima, to se uživalo samo tako. Ovo sad se obnavlja, fala dragom Bogu da se mož makar digod organizovat i da kogod vraća tradiciju, da se možemo sićat kako je to kadgod bilo.

žitom – divani domaćin Grgo Pećerić.

Na ovaj dan pletu se i vincu od poljskog cviča koji beru oni najmlađi. Pali se vatra i priskaće, a sve sa ciljom da žetva bude što uspišnija. Kako je istakla **Vesna Takač** iz KUD „Aleksandrovo“ ovo je druga godina kako se bave organizacijom prikaza ovog običaja:

cviće za vince, pa su oni to sami pletli, učimo ih tradicionalnim vištinama, da zapamte i da pozovu i drugare iduće godine.

Aleksandar Nađ redovno učestvuje na bunjevačkim manifestacijama, al kako kaže prvi put prisustvuje priskakanju vatre:

– **Meni mama ide na folklor od mali nogu, i ja sam s njom od malena išo svudak, a sad mi se ukazala prilika dož i na ovaj običaj.**

U priskakanju vatre učestvovala je i **Nikolina Lulić** iz Kulturno-umitničkog društva „Aleksandrovo“:

– **Vridno smo se pripravljali, peglali smo nošnje, sređivali se, vince smo pletli i mećali na glavu.**

Lela Valent takođe je rado učestvovala u prikazu kadgodašnjeg običaja:

– **Došli smo priskakat vatri, i uživat dok se družimo. Tribalo je da naučimo malo više da skočimo.**

Ovaj program i mnogi drugi prithode Nacionalnom prazniku Bunjevaca „Danu Dužijance“ koji će bit obilžen 15. avgusta već tradicionalnim kulturno-umitničkim programom.

K. S.

– **Ivan Cvitnjak je višestruki svetac, on je zaštitnik i prirode i poljoprivrede. Garež od svega sagorenog se ne baca, neg se to nosi po njivama da bi bio bolji rod, da bi se bolje sačuvalo od nevrime. Sićam se da smo se,**

Žito je takoreć do Ivana Cvitnjaka živilo na korenu, i još je naprivalo. Kad je Ivan Cvitnjak došo, rast je pristo, i krenilo bi zrijanje, to je taj dan. Ova godina poranila je u svemu. Sad se već kruni, i ne može se više vladat

– **Prošle godine je bilo manje dice, sad je baš tušta, tako da smo odlučili da ćemo i dalje održavat ovaj običaj. Ovo su dica većinom s Bikova. Želja nam je da im pokažemo kako se to kadgod radilo na ovaj dan. Pobrati smo**

U ČONOPLJI ODRŽANA LIKOVNA KOLONIJA

Lito – inspiracija za umitnike

Lito je, kada, najlipše godišnje doba i za slikare koji rado posjećivaju likovne kolonije. Zajedničko njim je svima, osim neospornog slikarskog talenta, radost stvaranja i poklanjanja svoji likovni ostvarenja. Tako se i u Čonoplji, u petak, 5. jula, okupila, po prvi put, slikarska kolonija koju je činilo dvadesetak vojvođanski slikara.

Domaćini kolonije iz Župe Svi Sveti su za mjesto kolonije izabrali svoju Vodicu nuz kapelu Blažene Dvice Marije – Žitne el Srpne Gospe. Mjesto koje okuplja ne samo Čonopljanke, već i brojne virnike i hodočasnike uoči proštenja.

Ričima dobrodošlice, umitnike je pozdravio velečasni Laslo Hajdu ističući svoju radost zbog lipog broja umitnika koji su se odazvali pozivu Župe.

– Ova prva Umitnička kolonija nam je posebno draga ne samo što je prva i što je okupila zaista zavidan broj slikara, već i zato što smo je upriličili u godini kad obilježavamo 130. godišnjicu od izgradnju kapele na Vodici kraj svetog bunara.

Slikarima je su uručena platna za slikanje i poklon platna, te su se zajednički uputili put čonopljske Vodice.

Kornelia Antunić, čonopljska slikarka, imala je ulogu selektora, a s radošću divanila o koloniji koju su s nestrpljenjem, a pomalo i strahom od litnji pljuskuva iščekivali.

– Izabrali smo, s ponosom, našu Vodicu za mjesto našeg okupljanja i umitničkog stvaranja da bi smo se svi zajedno napojili divnom energijom naše ravnice, a posebno energijom koja zrači u ovom prilipom okruženju stolitni topola, bunarića i male bile crkve. Kapelica s dva tornja u čijem okruženju stvaramo, po-

dignuta je u čast Srpne (Žitne jel Julske) Gospe, Blažene Dvice Marije, davne 1894. godine i to sridstvima čonopljski virnika. Zdravo se radujem našoj prvoj koloniji i prisrićna sam zbog odaziva ovog broja slikara. Moram naglasiti da sam najveći broj umitnika upoznala dok sam i sama učestvovala na kolonijama di se stvore divni kontakti i prijateljstva.

Bila je ovo i prilika da slikari budu upoznati s istorijskom pripovetkom, a i legendom.

– Za ovu Vodicu, sveti bunar i kapelicu vezane su brojne legende, a jedna od nji divani da se jednom čonopljskom pudaru ukazala Divica Marija, koja je zamolila da se u njezinu slavu izgradi kapela, al niko ovu molbu nije svatio ozbiljno. Divicino pojavljivanje se ponovilo još nikoliko puta. A nakon što je led nikoliko puta potuko atar sela, čonopljski župnik je popuštio i 1897. godine je dozvolio da se na međi Svetozara Miletića i Čonoplje sagradi kapela posvećena Divici Mariji sa svetim bunarom, za čiju vodu se viruje da je likovi-

ta. Virnici su ranije do kapele išli u procesiji iz obadva sela, i ovaj običaj se sačuvo do današnji dana – pripovedala je Kornelia okupljenim slikarima.

Učesnici kolonije bili su: Vladimir Orlić iz Bačkog Brestovca, Milan Radaković, Josip Kler iz Crvenke, Ivan Šarčević i Josipa Križanović iz Subatice, Nedeljko Šušnjica iz Bačke Palanke, Stana Libić i Kasim Libić iz Sombora, Miodrag Ivanović iz Srpskog Miletića, Šandor Gogoljak iz Odžaka, Dušan Pokrajac, Saša Lovrenov, Mina Ševo, Milan Momčilo i Svetlana Zarić iz Sombora, Ljubomir Jakovljević iz Bezdana, Antun Krulić iz Koluta, Slobodan Garić iz Bačke Palanke, Erika Kiš iz Svetozara Miletića, Kornelia Antunić iz Čonoplje.

U ovoj maloj oazi ovičenoj velikim stablima stolitni topola u srid atara, slikari su proveli dan prinosić na platna lipotu i inspiraciju koju je u njima probudilo ovo malo svetište.

– Rado se odazivam kolonijama i radujem se dolasku i u Sombor i u Čonoplju. Ova lipota inspiriše na stvaranje kako vidim

sve nas i biće tu zaista lipi i kvalitetni slika – istako je Ivan Šarčević, slikar iz Subatice.

Somborska slikarka Mina Ševo je slikarka mlade generacije i rado se odaziva kolonijama.

– Kako ne bi došla na ovu koloniju, a pogotovo što godinama pridajem u čonopljskoj škuli. Radujem se stvaranju pa su i motivi moji slika radosni i puni boja pa i tematski prilagodljivi, objasnili je slikarka.

– Divno je ode, dobra energija, divne kolege, ambijent za stvaranje je zdravo prijatan, a moždar i zbog ovog litnjeg vrimenta za motiv svoje slike izabro sam salaš, al u zimsko doba – objasnio je slikar Josip Kler iz Crvenke.

Na koncu umitničke kolonije, članice Omladinskog kluba iz Čonoplje, slikarima su dodilile zafalnice, poklon šolje s motivom kapele i seoske crke i vaučer za kupovinu slikarskog materijala.

Organizatori kolonije i velečasni Laslo Hajdu najavili su izložbu slika nastali na prvoj umitničkoj koloniji za 1. novembar kad čonopljska crkva Svi Sveti obilježava svoj dan.

R. P.

UG „BUNJEVAČKO KOLO” OKUPILO UMITNIKE

Ponosni na učesnike

Jedna od redovni aktivnosti Udruženja građana „Bunjevačko kolo” iz Sombora jeste okupljanje likovni umitnika pod okriljom kolonije koje su od, prvi likovni kolonija, vremenom prirasle u slamarsko-slikarsku umitnička društva.

Ovogodišnja, 22. po redu, slamarsko slikarska kolonija, održana je u subatu, 29. juna, i to u varoškom muzeju u Somboru.

– Stav našeg Upravnog odbora nuz konsultaciju sa slamarkama bio je da ovogodišnje okupljanje likovnjaka i slamara, misto salaša kako je godinama unatrag bilo, bude na otvorenom prostoru Varošskog muzeja. Tako da je i ovaj ambijent bio posebno inspirativan za naše umitnike. Prijatno okruženje i predmeti od starina pokrenili su ideje i inspiracije za stvaralački pečat učesnika ovogodišnje kolonije – istakla je članica Upravnog odbora „Bunjevačko kola” Marija Brdarić, u ime organizatora kolonije.

Kako domaćinski red nalaže, prilikom svečanog otvaranja, prisidnik UG „Bunjevačko kolo” Dejan Parčetić je pozdravio sve umitnike, podilio prigodne darove i platna slamarkama i slikarima.

– Tradicija našeg Udruženja od reosnivanja jeste da jedared godišnje okupljamo naše umitnike slikare i, naravno, naše slammarke. Tako smo i ove godine okupili slikare od Trebinja pa do varoši Subatice. Ponosni smo na činjenicu da su na našim kolonijama bila velika imena srpskog slikarstva, počev od počivajući Save Stojkova i Pavla Blesića, pa sve do brojni imena mladi generacija slikara za koje će se tek čuti, a koji su ode med nama. Slammarstvo je ono što nigujemo u svom Udruženju, ko bogatstvo

nematerijalnog kulturnog nasliđa i kroz sekciju nastojimo ovu bunjevačku umitnost sačuvati i prinet na mlade.

Trinajst slikara i osam slamarski umitnica je, u prijatnom ambijentu Varošskog muzeja, prnelo svoje umitničke impresije na platna.

– Zdravo se radujem što imamo nove članice u našoj slamarskoj sekciji koje su, evo, došle na koloniju. Ode je prilika da se nuz druženje tušta tog nauči, a virujem da će njim upravo kolonija bit dobar podstrek za daljnje učenje i usavršavanje slammarstva – kazala je Ilonka Bogišić, rukovodilac Slamarske sekcije Udruženja.

Iznenadena, koliko i očarana slammarstvom, mlada umitnica iz Trebinja Jelena Aleksić, akademska slikarka, po prvi put je učestvovala na koloniji. Opridilila se u svojem radu za apstrakciju.

– Apstrakcija je moj izbor i na taj način prinosim svoje impresije i unutrašnje osiće. Sricna sam što sam se na svojoj prvoj koloniji sustrila s brojnim umitnicima različiti pravaca što je odlično iskustvo. Najveći utisak su na mene ostavili slamarski radovi i žao mi je što moje mlade

kolege i studenti nisu u prilici da se upoznaje s ovakom umitnošću ko što je slammarstvo. Nevirovatno je da se od obične slame stvaraje prilipi pa još i trodimenzionalni likovni prikazi – naglasila je Jelena Aleksić iz Trebinja.

Domaćini su za svoje goste umitnike pripravili druženje i koktel u prostorijama Udruženja di je bila prilika da se u galerijskom prostoru pogleda retrospektivna izložba odabrani radova s raniji kolonija.

Učesnici 22. Umitničke kolonije „Bunjevačkog kola” su slikari: Ana Ilić, Mina Ševo, Svetlana Zarić, Saša Lovrenov, Milan Momčilović, Branko Lukić, Vlada Lukić,

Kornelia Antunić, Miodrag Ivanović, Imre Kesegi, Ivan Šarčević, Branka Panić, Jelena Aleksić; i slamarske umitnice: Slavica Lolić, Milica Kohut, Zora Cvetičanin, Vukosava Babičković, Viktorija Kuleša, Cecilija Tomić, Marija Maričić, Gabrijela Bogdan i Ilonka Bogišić.

Slamarsko-slikarsku koloniju je podržo grad Sombor i Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. Planirana izložba radova sa 22. umitničke kolonije Bunjevačkog kola biće upriličena u novembru uoči godišnjice udruženja.

R. P.

Stigo nam je jul misec, pa smo već zakoračili u drugu polovinu ove godine. Jul je misec vršidbe žita, kruva i dužijance. Oni najstariji su kazali: „Mokar juli sriću guli”, ko i: „Jul močvaran svačemu je kvaran”. Jel, ako zaintači padat kiša, dešavalo se da žito iskljia u vlatu. Žito je ušuškano u plivu, pa ako je mokro zdravo friško iskljia pa se vlače zeleni, a i ono pokošeno kljialo je u krstinama. Dešavalo se da i ono u kamarama prozeleni i povlata. Tako iskljiano žito nije bilo za kruv, već se davalo josagu.

Dužijanca na salašu

Risari su uvijek gledali da ris završe prid podne. Ako je bilo manje kosit, onda su malo oklivali, a ako je bilo više kosit onda su požurili da bude gotovo do podne. Koja je risaruša bila spretna, oplela je vinac od žita, a svi risari i risaruše zakitili su po dva vlata žita, pa je izgledalo ko perlice. Risari vlat metnu za šešir, a risaruše pripnu na leveš. Tako nakićeni i veseli uzmu svoj alat i krenu na salaš. Prvi su išli bandaš i bandašica i svi drugi za njima u paru, veseli s pismom. Dica, kad su čuli pismu, dotrčali su i javili gazdi da idu risari, pa su otvorili širom kapiju. Kočijaš, kad je čuo da dolaze risari, upregio je konje i plug, i zaoro po jednu brazdu oko krstina pa ako se slučajno zapali strnika da vatra ne dođe do krstine. Gazda i gazdarica i sva druga čeljad, bireši, sluškinje i dica dočekajie risare prid salašom.

Risari su se u svim salašima slično pozdravljali: „Faljen Isus, gazda, ris je fala Bogu gotov. Sve smo uradili kako smo najbolje mogli, nećete nač zamirke, sve je prošlo u najbolje redu. Ima toliko i toliko krstina”. Na to bi njim gazda odgovorio: „Amen, uvik fala dragom Bogu na dobrom žitu i lipom vrimentu, a vama fala za vaš rad i trud. Imaćemo kruva za cilu godinu i mi i vi”. Onda daju gazdarici vinac od žita, a ona ga odnese u ambetuš i obisi na zid i tamo ostane dogodi-

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Zakoračili u drugi dio godine

ne, do novog žita. Onda su risari i risaruše očli kod bunara da se umiju i malo saperu prašinu, pa i obuku čisto ruvo što su poneli da se mogu prisvuć. Reduše su sastavile velike astale prid salašom u ladu ispod kakog ora, brista el drača, i pomećali dugačke klupe da svi mogu posidat. Već je i kočijaš stigo s njive. Svi su zajedno užnali, gazda, gazdarica, sva čeljad, dica, risari i risaruše. Prvo su svi naglas izmolili „Oče naš”, onda je gazda nazdravio s rakijom da malo saperu grlo od prašine. Čorba je obično bila kokošija, meso iz čorbe i sos od višanja, paprikaš i salata od kras-tavaca. Na kraju je bilo pogače s mekinjama, sirom i jabukama, a i malo vina. Posli su se šalili, pripovidali kojikake doživljaje, a ako je kogod imo harmoniku onda je bilo veselje. Slavilo se pivalo i igralo, sve dok sunce ne zađe. I oni koji su samo kosili svoje žito i oni koji su se skupili dvoji troji zajedno i proslavili dužijancu, slično ko i ovi. Ovako se na bunjevački salašima slavila dužijanca i prinosila s kolina na kolino, još zdravo prija neg što su počele crkvene dužijance.

Kad je počo Drugi svitski rat,

koji je dono velike promine u društvu, onda su se ove dužijance nažalost počele gubit i nestajat. Ovaj lipi običaj zafale Bogu za kruv bio je od velike kulturne vridnosti, što je ocinio i svećenik Blaško Rajić. Kasnije, da bi se sačuvala od zaborava i još više ulipšala, dužijanca je uvedena u crkvene svečanosti. Te dužijance su bile slične ovim sadašnjima, bandašica u bilom ruvu i bandaš u odilu, risari i risaruše u narodni nošnjama, a oblačili su i dicu veću i manju u narodne nošnje. Uveće se održavalo kolo, kod crkve, el kod bandašice.

Vršidba

Kad su se čeljad malo odmorila od risa, počeli su vozit žito u kamare. Spremili su zaprežna kola, i nuz lotre svezali pomoćnice i priko pomoćnica čatlove. I na to slagali snopove žita. Žito se nosilo kod salaša da se sadije u kamare, obično su se ljudi mobovali da što prija završe kamare, da ne bi zakisle ako slučajno naiđe kiša, jel kadgod nije bilo veliki ponjava, najlonski i drugi da se mož pokrit cila kamara. Kod kamare su nalivena dva

bureta vode, ako bi se slučajno zapalilo da se oma mož počot polivat. Mašina vršalica je počimala vrc kod gazde od mašine, pa redom od salaša do salaša. Kazan je vuko mašinu, a za mašinom je bila boda, di je stojo kojikaki alat za kazan i mašinu, pa i bućuri s ruvom za čeljad, jel kući su išli samo subatom.

Na vršalici je tribalo jedno 20 čeljadi. Gazda od mašine je bio bandaš, on je vodio brigu o mašini i o poslu da sve bidne kako triba. Mažar je džakove žita mirio na maži. Ranjač je stojo u udubljenju kasle, a dobošarka je dodavala snoplje žita s vlatom okrenutom na doli i nožom rasikla uže. Ranjač ga je spuštio u bubanj. Plivarke su nosile sitnu i krupnu plivu. Malo dalje od guvna u ladu je bilo misto za pušenje. Tamo su se malo odmorili i napili vode, dok opet ne dođe smena posla. Ženske su oblačile bunjevačka paorska ruva, jel u kadgodašnje vrime ni jedna divojka ni žena ne bi obukla pantalone. Na glavu su vezale marame, da njim se kosa ne upraši. Dobošarke, kad su išle na kaslu, suknje su vezale uzicom više članjaka da viter slučajno ne zamane i povuče široke suknje sa žitom i bubanj, pa bi mogle nastradat. Ilo se tri puta na dan. Za ručak kruva, slanine, kiselne i luka, za užnu paprikaš s krumpirom, el gra sa šunkom, petkom kaka čorba i pogača s makom, sirom i jabukama, za večeru kuvani kupus el ritka tarana, mlika, sira i slanine.

Radilo se od vida do vida, kad se smrkne nije se moglo radit. Spavalo se u guvnu na slami. Bunjevci su kadgod kruv zdravo cinili i poštivali, kako bogataši tako i brezemljaši, kruv je bio svima zajednički. Naši prici su radili i teže poslove od risa. Branje kuruza po vlažnoj i ladnoj jeseni, vađenje šećerne ripe ručno, po ladnom i blatnjavom vrimentu, košenje trske po snigu u zaledenom dolu. Niko nije slavio svršetak tog posla. Proslava je pripala risu, a ne čerez posla, nego zbog kruva od novog žita. A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Jula meseca nema nijedan zapovidni svetac priko nedilje da se slavi, samo ima oni manji svetaca koji se samo spominjemo. Nisu zapovidni sveci pa se na te dane moglo raditi, a tokom jula ima zdravo tušta posla.

Svetog Tome apostola spominjemo se 3. jula. On nije virovo da je Isus uskrsnio, dok nije vidio rane na Isusovi rukama. Isus mu je kazao: „Blago tebi Tomo, koji si vidio pa viruješ, al blaženi oni koji nisu vidili pa viruju”. Svete Elizabete Portugalske trećoredice franjevačkog reda se spominjemo 4. jula. Konstantina se spominjemo 5. jula, dobio je redovničko ime Ćiril, a brat mu Metod. Rođeni su u Grčkoj u Solunu, privodili su svete knjige i Bibliju s grčkog na slovensko pismo. Sastavili su i slova za svoj jezik, ćirilicu, i postali poznati književnici. Ćiril je umro u Rimu 369. godine, a Metod u Sremskoj Mitrovici. Papa Ivan Pavao II je obadvociju proglasio za zaštitnike Evrope.

Svetog Ilije proroka se spominjemo 20 jula.

Ilija je bio branitelj pravde i pomoćnik sirotinje. Čerez svetog i čistog života Bog ga je tilom i dušom u ognjenoj munji uzo u nebo. Na taj

dan su se blagoslovile sviće, koje su naši stari palili ako je veliko nevrime i jaka grmljavina. Ilija je zaštitnik od munje i groma. Svete Mandoline sićamo se 22. jula, ona je bila iz Betanije, sestra Lazara kojeg je Isus uskrsnio iz mrtvi. Ona je, kako pišu svete knjige, bila grišnica, al kad je čula da je Isus došo u Šimunovu kuću, obratila se i nije viša grišila od kraja života. Očla je u Marsej i živila sveto pokornički život.

Jakova apostola se spominjemo 25. jula. Imo je brata Ivana, bili su ribari, Zebedeljivi sinovi. Sidili su na čamcu i krpili mrižu kad je Isus naišo povu j da pođu za njim. Oni su oma sve ostavili i pošli za Isusom. Svetog Joakima i Ane spominjemo se 26. jula. Oni su bili roditelji Blažene Dvice Marije koja je rodila Isusa, spasielja svita. Ignjacija Lojolskog se spominjemo 31. jula. Bio je iz plemičke porodice. Prija obraćanja bio je vitez lualica, a posli je živio pokornički život pa je u jednoj knjigi napiso svoje duhovno iskustvo.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Sve od višanja

Torta od višanja

četri pakovanja piškota
6 deci kisele pavlake
15 deka šećera u pravu
40 deka šlaga
4 deci kisele vode
25 deka iskalani višanja

Pomišat kiselu pavlaku sa šećerom, obaško umutit šlag sa vodom. Sastavit šlag s pavlakom i lagano promišat. Jedno pakovanje piškota poslagat na tacu, prilit kremom i posut višnjama. To ponovit 4 puta, odozgor nek bude krem. Tortu ostavit da se oladi.

Kolač s višnjama

3 jajeta
3 šolje šećera
5 šolja brašna
1 šolja mlika
1 šolja ulja
1 vanilin šećer

polak praška za pecivo
25 deka iskalani višanja

Sve sastojke umutit zajedno, pa salit u podmazanu tepciju. Odozgor rasporedit višnje i peč. Pečen kolač isić na kocke.

Sirup od višanja

1 kilu višanja iskalat propasirat i procidit kroz gazu, nuz 1 kilu šećera, 1 litru vode 1 limuntus i polak konzervansa. Sve pomišat pa pokatkad promišat dok se šećer ne istopi. Salit u caklene boce, zatvorit sa navojom i ostavit na ladno misto.

Liker od višanja

25 deka najsitniji višanja oprat pa pomećat u caklene boce. Uzet polak litre rakije, polak kile šećera pomišat pa salit u boce na višnje, dobro zatvorit zatvaračima na

foto: <https://www.kuvarancije.com/>

navoj, pa ostavit da stoje na ladnom mistu 2 miseca.

Linja pita s višnjama

1 jaje
2 žumanca
20 deka masti
25 deka šećera
1 vanilin šećer
6 kašika mlika
45 deka brašna
polak praška za pecivo
polak limuna

Za fil
50 deka iskalani višanja
4 kašike šećera
4 kašike griza
1 vanilin šećer

Umutit jaja, mast, šećer kuru sok od polak limuna, mluko i brašno s praškom za pecivo, tisto podilit na dva dila. Prvi dio razvit i metnit u tepciju na artiju za pećenje, priko tista višnje sa šećerom i grizom, a priko višanja drugo tisto, malo ga izbockat vilicom i peč.

A. V. K.

ODRŽAN XXI FESTIVAL FOLKLORA U PRIMORSKOM

Čarolija na obali Crnog mora

U periodu od 15. do 27. juna održana su prva dva dila Internacionalnog festivala folklora „Primorsko 2024“ u Bugarskoj, u mistu Primorsko. Treći, završni dio Festivala održan je od 1. do 7. jula, a Bunjevački kulturni centar Subatica svake godine učestvuje od osnivanja ovog Festivala, još od 2003. godine.

– Od prvog dana pokrećanja ovog Festivala prisutan sam i ko član Organizacionog odbora Festivala, ko selektor za folklorne ansamble Srbije i Mađarske, ko i član žirija di se trudim kroz sve segmente razvoja ovog Festivala svojim dugogodišnjim iskustvom rada u folkloru doprijeti još boljem razvoju i renomiranom statusu ovoga Festivala u budućnosti – kazao je Miroslav Vojnić Hajduk, pridsidnik Bunjevačkog kulturnog centra iz Subatice.

I ove godine, ko i u prithodni dvadest, na Festivalu su učestvovali i članovi Bunjevačkog kulturnog centra iz Subatice, a zajedno sa Bunjevačkim kulturnim centrom išo je Folklorni ansambl „Sunce“ iz Subatice.

– Izuzetna nam je čast što treći put učestvujemo na ovom Festivalu. Ove godine smo došli s dičijom grupom di smo se predstavili sa speltom igara iz Šumadije i spletom igara kosovskog Pomoravlja – istakla je Zvezdana Bićanin, stručni rukovodilac Fol-

klornog ansambla „Sunce“ iz Subatice.

BKC su predstavljale, izuzetno uspišno, di vokalne solistkinje;

Milica Rukavina, koja je nastupala s etno pismama, i Tamara Babić, koja je prisutnima pivala bunjevačke narodne pisme. Posebno triba istaknit nastup Milice Rukavina i Joane Milanove iz „144 koreografskog učilišta“ iz Sofije. Nji di su izvele staru bugarsku pismu na oduševljenje prisutni. Kako je došlo do nastupa ovog dueta – gledajuć program Miroslav Vojnić Hajduk – Marača je u šali kazao kolegi iz Sofije kako bi bilo lipo kad bi ove di divojke otpivale štogod zajednički. I za vrime ručka, narednog dana di divojke su, nuz pomoć koreografa iz Sofije Stefana Petrova, realizovale ovaj pridlog i kad je Marača stigo, pozvan je da „štogod“ čuje. Bilo je to pravo iznenađenje i na pitanje dal je saglasan s izborom pisme, ostalo je samo da se zafali. Nastupile su, ko što je kazano isto veće. O nastupima Tamare Babić ne triba posebno pisat jel je ona dobro poznata solistkinja sa pripoznatljivim stilom i repertoarom.

– Upoznala sam tušta ljudi, zdravo mi je dragocino iskustvo učeće na ovom Festivalu na kojem nastupam više godina – kazala nam je Milica Rukavina, vokalna solistkinja.

Poseban divan su bili članovi FA „Sunce“. Iako najmlađi po godina, oduševili su svojim nastupom nuz gromoglasnu podršku publike. Zvezdana Bićanin i Miroslav Bićanin su dobro odabrali igre za Festival i to je rezultiralo velikim uspihom. Inače, Miroslav je u pojedinim nastupima pomago Milici i Tamari prateć ih na harmoniki. Ova saradnja nije prva, a nadamo se da je otvorila novu stranicu u saradnji Bunjevačkog kulturnog centra iz Subatice i „SUNCA“.

M. V. H.

ZAVRŠEN PETI CIKLUS ŽENSKI STUDIJA U SUBATICI – ŽENE U FOKUSU

Interkulturalni dijalog

Alternativni, interdisciplinarni, visokoškolski obrazovni program „Ženske studije 2024. Subatica” realizovan je u periodu od 11. maja do 6. jula, kroz sticanje teorijskog i metodološkog znanja iz ženski i rodni studija, povezano s lokalnim aktivnostima i istraživanjima, s fokusom na doprinosima žena kulturinom, umitničkom, naučnom, političkom i društvenom životu Varoši Subatice.

Kroz program su obrađene tri tematske oblasti: I Žene u umitnosti, II Ženski pokret i kultura sićanja i III Žene u javnom prostoru, a ove teme je obradilo 13 predavačica. Od ukupno 13 prijavljeni polaznica iz zemlje i regiona, 10 je bilo upisani, a 8 su ispunile sve obaveze za dobijanje sertifikata.

Teme koje su obuhvatile završne radove su:

1. Prilog standardizaciji bunjevačkog jezika - upotreba rodno ositljivog jezika u časopisu „Neven” (1884-1914) – Tamara Babić;
2. Profesija i rod: Odrednice na Wikipediji – Ksenija Čobanović;
3. Ženski likovi na ilustracijama u prvim bukvarima srpsko-hrvatskog govornog područja štampani

nakon Drugog svetskog rata u Jugoslaviji (1945-1946) - Jelica Ilić Minić;

4. Kostim i rod u lutkarskoj prdstavi za dicitu - Erika Janović;

5. Znamenite žene Subatice: Marika Pec Galer (Marika Petz Galler) (1932-2015), operna predavačica – Vita Miković;

6. Dvostruki identitet: Budenje i oživljavanje nemačkog identiteta u mom životu – Ernestina Offenbecher Vizin;

7. Znamenite žene Vojvodine: Ildi Ivanji (1933-2021), novinarka i spisateljica – Tara Rukeci Milivojević;

8. SOS telefon za žene žrtve nasilja u Novom Sadu – Lana Trklja.

Sve ove teme su obuhvaćene kroz sve tri tematske oblasti vezane za Žene u javnom prostoru, Žene u umitnosti i Ženski pokret i kultura sićanja.

– Fokus je prvenstveno na žene

ne iz drugi nacionalni zajednica u odnosu na žene koje pripadaje većinskom narodu ko i na žene koje su manje društvene moći ko što su Romkinje, osobe s invaliditetom, starije žene, mlađe žene i drugo. Cilj nam je da poboljšamo njevu poziciju u našem društvu, njevu vidljivost, ko i postizanje interkulturalnog dijaloga u Varoši Subatice. Taj interkulturalni dijalog ne odnosi se samo na dijalog različiti kultura kad je u pitanju nacija, vira i jezik neg se taj dijalog odnosi i na razgovor različiti generacija, razgovor osoba i žene različitog imovinskog odnosno klasnog položaja, obrazovnog statusa – istakla je dr Margareta Bašaragin, koordinatorica i povirenica Podružnice Ženski studija u Subatici.

Podršku uspišnoj realizaciji još jednog cilusa Ženski studija u Subatici je dala i Savrimena galerija Subatica i Rekonstrukcija ženski fond Beograd.

T. B.

BILJKA KOJA RASTE U EVROPI, AZIJI I SEVERNOJ AMERIKI

Borovaja matka-brdska materica – *Orhilia secumda*

Borovaja matka je zimzelena biljka iz porodice Erikacea. Ona je jedini predstavnik *Orthilia*! Raste uglavnom u brdima, nezahativna je biljka, dobro raste i u močvarama, na livadama, u tundrama, na različitim kontinentima – Evropa, Azija, Severna Amerika, mož se nać u Rusiji, Ukrajini, Belorusiji, Mongoliji, Kini i Japanu, a najraširenija je u četinarskim šumama Sibira.

Za likovite svrhe se koriste cvatovi, stabljike i listovi, odnosno cio nadzemni dio biljke. Ima tušta likoviti i terapijski svojstva, zafaljujuć svojim mnogobrojnim aktivnim supstancama:

- organske kiseline – vinska i limunska
- prirodna gorčina
- smolaste supstance
- glikozidi biljnog porikla
- vitamin C
- mineral gvožđe
- polifenoina jedinjenja - flavonoidi, tanini, arbutin, koone, iridoide i druge prirodne likovite i aktivne supstance.

Arbutin iritira bubrežni epitel, ima diuretsko dejstvo. U organizmu se hidrolizuje u glukozu i hidrokinon, prirodni je antioksidans, koji ima jako protivupalno i antibakterijsko svojstvo.

Kumarini su antiseptici i antiokoagulansi, smanjuvaje zgrušavanje krvi.

Saponini su diuretici, razrđivaje tkivne tečnosti, razblaživaje vaginalni sekret što se koristi u lićenju neplodnosti!

Tanini imaju antiupalno dejstvo.

Fitoprogesterom – biljni prog-

Foto: wikimedia/Walter Siegmund

esteron i fitoestragon-biljni estragon su najvažnije komponente brdske materice. Oni dopunjavaje sopstvene hormone žene u slučaju njegov nedostatka. Zafaljujuć njima borova matka izuzetno dobro diluju na reproduktivne organe žene. Uspostavlja se polagano korekcija endokrinog sistema!

Koristi se za regulisaje menstrualnog ciklusa, smanjiva bolove kod obilne i bolne menstruacije, smanjiva spazam krvni sudova materice, pomaže u uspostavljanju ovulacije, ublažava simptome PMS-a.

Ginekolozi smatraje da borova matka pomaže kod mnogi simptoma i smetnji ženski polni organa.

- fibromioma
- mioma
- opstrukcije jajovoda
- policistični jajnika
- krvarenja
- endometrioza
- bolesti grlića materice-erozija, displazija
- tumora

Kod muškaraca povećava broj spermatozoida i njevu aktivnost; pomaže kod hroničnog prostatitisa, adenoma prostate; kod upale gastro-intestinalnog trakta; kod problema s hemoroidima. Koristi se kod upale-cistitisa, piljelonefritisa, ima diuretično dejstvo, dezinfikuje i uklanja upalu, normalizuje stanje bubriga i bešike.

Kako se koristi borova matka

ČAJ – 1 kašiku biljne sirovine prilit s 2 decilitra vrile vode, prokuvat na tihoj vatri 5-10 minuta. Ostavit nek odstoji 3-4 sata, procidit. Uzimat 1 kašiku, 4 puta na dan!

TINKTURA – 50 grama usitnjenog lišća - 5 kašika - prilit s polak litre kvalitetne votke el domaće rakije. Ostavit nek odstoji 5 nedilja na tamnom mistu, povrimeno mućkat, procidit i koristit 15-30 kapi na dan 3 puta, 1 sat prija ila.

Zanimljive činjenice o borovoj matki

Naziv borova matka znaći – šumska majka. Vikovima je korišćena isključivo za lićenje neplodnosti. Slika borove matke je otkrivena iskopavanjom drevni altajski naselja na ploćicama iz 5. i 6. vika prija nove ere. Pritpostavlja se da je bila kult, pošto se uvijek pokazivala nuz ženu i misec.

Karakteristika brdske materice je karakteristično jak miris koji se osti kod sveže biljke, a podsića na miris ribe!

Prija upotribe treba vidit dal postoji individualna reakcija, nisu zabilužene kontraindikacije, osim individualne na kaku komponentu u biljki. Ne koristiti se u slučaju priositljivosti na kaku komponentu. Operez kod trudnica i dojilja!

Pripravila:
Eva Kovać Pećkai

SAVITI NUTRICIONISTE ZA ZDRAVIJI ŽIVOT – BORAVAK U PRIRODI

Hidratacija tokom boravka na visokim temperaturama

Boravak u prirodi, bilo da se radi o kampovanju, planinarstvu el provodu na plaži, predstavlja odličan način za uživanje u litnjim danima. Međutim, visoke temperature iznad 35°C mogu predstavljat ozbiljan izazov za vaše zdravlje. Pravilna hidratacija je ključna za sprječavanje dehidracije, toplotnog udara i drugi zdravstveni problema koji se mogu javit tokom fizički aktivnosti na otvorenom. Evo nekoliko savita kako se pravilno hidrirat tokom boravka u prirodi na visokim temperaturama.

Prvo i najvažnije pravilo je redovan unos vode. Priporučiva se da pijete vodu prija neg što ostite žeđ, jel žeđ mož bit znak da je vaše tilo već blago dehidrirano. Ponesite dovoljnu količinu vode sa sobom i pijte je u malim gutljajima tokom cile aktivnosti. Bilo da se nalazite na kampovanju, planinarstvu el na plaži, osigurajte pristup vodi u svakom trenutku. Hidracioni sistemi, poput „camelback” ruksaka, mogu vam omogućiti da pijete vodu brez zaustavljanja, što je posebno korisno tokom planiranja el dugački šetnji.

Elektroliti su neophodni za održavanje ravnoteže tečnosti u tilu, naročito tokom dugotrajnog boravka na visokim temperaturama. Elektroliti, poput natrijuma, kalijuma i magnezijuma, pomažu u regulaciji mišićne funkcije i sprječavanju grčova. Možete koristit sportske napitke koji sadrže elektrolite el dodavati elektrolitne tablete u vodu. Kokosova voda je prirodan izvor elektrolita i mož bit odličan dodatak vašoj hidrataciji.

Ivan Katančić
strukovni nutricionista - dijetetičar

Voće bogato vodom mož bit osvežavajuća i hranljiva opcija tokom boravka u prirodi. Voće ko što su lubenica, krastavac i naranđe sadrži visok procenat vode i mogu vam pomoć da ostanete hidrirani. Pored tog, ovo voće sadrži prirodne šećere koji vam mogu dat energiju za dalje aktivnosti. Na plaži el tokom kampovanja, ove vrste voća mogu bit lako dostupne i jednostavne za konzumaciju.

Pripravljanje je ključno za uspišan boravak u prirodi. Prija neg što krenete na aktivnosti na otvorenom, dobro se hidrirajte. Pijte vodu i unosite ranu bogatu tečnošću. Planirajte svoje rute u skladu s dostupnošću izvora vode, ako ste u prirodi na duži period. Ako planirate kampovanje na udaljenijim mjestima, ponesite filtere za vodu kako biste mogli koristit prirodne izvore brez rizika od kontaminacije.

Oblačenje prikladne odijeće mož vam pomoć da smanjite gubitak tečnosti. Nosite laganu, svitlu i prozračnu odiju koja omogućava koži da diše i smanjiva prigrrijavanje. Kapa el šešir mogu zaštitit vašu glavu od direktnog sunčevog zračenja i pomoć u održavanju ti-

lesne temperature. Na plaži, dodatna zaštita poput suncobrana el baldahina mož pružit ladovinu i smanjit izloženost suncu.

Pravljenje redovni pauza u ladu je od suštinskog značaja. Na visokim temperaturama, vaše tilo se brzo zagrijava, pa su pauze neophodne za lađenje i smanjenje rizika od toplotnog udara. Tokom pauza, ponovo se hidrirajte i unosite ranu bogatu vodom i elektrolitima. Na plaži el tokom kampovanja, traženje lada ispod drveća el korišćenje prinosivi suncobrana mož bit zdravo korisno.

Izbigavajte konzumaciju alkohola i kofeinskih napitaka prija i tokom boravka u prirodi. Alkohol i kofein diluju ko diuretici, što znači da povećavaju izlučivanje tečnosti iz tila, što može dovest do brže dehidracije. Držite se vode, elektrolitni napitaka i prirodni voćni sokova kako biste ostali hidrirani. Ako uživate u piću na plaži, pokušajte da ograničite unos alkohola i kombinujte ga sa unosom dodatne vode.

Praćenje simptoma dehidracije je važno za pravovremeno reagovanje. Simptomi ko što su suva us-

ta, vrtoglavica, umor, tamnožuta mokraća i smanjen broj mokrenja ukazuje na dehidraciju. Ako primetite bilo koji od ovi simptoma, oma pristanite s fizičkom aktivnošću, sklonite se u ladovinu i počnite polagano pit vodu el elektrolitne napitke.

Planiranje obroka je takođe važno za održavanje hidratacije. Birajte lagane i ranjive obroke koji sadrže visok procenat vode. Izbigavajte tešku i masnu ranu koja mož opteretit vaš digestivni sistem i dodatno povećat potrebu za vodom. Svisno konzumirajte ranu bogatu vodom i elektrolitima, ko što su čorbe, voćne salate i „smoothie” napici. Prilikom kampovanja, ovo mož značit planiranje obroka unaprid i nošenje lako kvarljivi namirnica u odgovarajućim posudama.

Na kraju, budite svisni vrimenski uslova i prilagodite svoje aktivnosti. Ako su temperature ekstremno visoke, razmislite o ranijem polasku el kasnijem povratku kako biste izbigli najtopliji dio dana. Redovno proviravajte vrimensku prognozu i planirajte svoje aktivnosti u skladu sa očekivanim temperaturama i vrimenskim uslovima.

Pravilna hidratacija tokom boravka u prirodi na visokim temperaturama je od suštinskog značaja za vaše zdravlje i cigurnost. Redovno unosite vodu, koristite napitke bogate elektrolitima, ite ranu bogatu vodom i prilagodite svoje aktivnosti vrimenskim uslovima kako biste uživali u prirodi brez rizika od dehidracije i drugi zdravstveni problema.

ODRŽAN TRADICIONALNI MEMORIJAL „JOVAN ĐURAN”

Punolitstvo čuvanja sićanja

Sportska manifestacija – vožnja zaprega, fijakera, kroz ču-njove – Memorijal „Jovan Đuran” održana je u Somboru u nedilju, 7. jula. Organizator 18. Memorijala „Jovan Đuran” je Konjički centar „Panonski topot”, a nuz ambasade prijateljski zemalja u Srbiji, svečanosti su prisustvovali predstavnici Varoši Sombora na čelu s **Ljiljanom Ticom**, zamnikom gradonačelnika.

Manifestacija je obilježila mali jubilej – punolitstvo, što je za familiju Đurana velika radost i ponos.

– Od osamnajst Memorijala, od desetog se manifestacija održava u Somboru. Ko organizatori, slavec punolitstvo, možemo kazat da smo savladali brojne izazove i da se kroz ovo takmičenje radujemo živjoj uspomini na mog oca. Inače, sve najbolje iz Srbije u ovom momentu je ode u Somboru – objasnio je **Nikola Đuran**.

Svečano otvaranje pripravljeno je nuz defile učesnika i prigodan kulturno-umitnički program posli čega je uslidilo takmičenje. Memorijal „Jovana Đurana” vozilo je deset zaprega, a lanjski trijumf ponovio je **Akoš Berenji** iz KK „Hidalgo”, Stari Žednik, drugo mesto pripalo je **Ljubomiru Trnjakovu** iz SUKS „Stapar”, a treće mesto osvojio je **Mihajlo Antunić** iz Sombora.

– Nisam se nado osvajanju trećeg mesta iako sam do sad osvajaio pehare. Ovo je vrlo mlad dvopreg i tek stičemo iskustva na takmičenjima – kazo je **Antunić**

Po prvi put u Somboru održano je drugo kolo Kupa Srbije u vožnji zaprega. Takmičilo se deset zaprega. Prvo mesto je zaslužno osvojio **Akoš Berenji** iz KK „Hidalgo”, drugo mesto osvojio je dvopreg **Nikole Terzića**, a treće dvopreg **Srdana Radivojčevića** iz Gradine.

– Konji su moja velika ljubav koju sam steko nuz svog didu. Sport i takmičenja su nikako spontano uslidili. Činjenica je da sve više mladi na salašima drži konja i čini se da se konjarstvo lagano, al cigurno, vraća na salaše – objasnio je **Radivojčević**.

SARAČKI MAJSTOR I UMITNIK

Memorijal se održava u čast poznatog somborskog saračkog majstora **Jovana Đurana**, čije zanatsko umiče se graničilo s umitnošću, pa je oprema za konje u njegove radionice stigla čak i do dvora britanske kraljice **Elizabete II**. Njegovi radovi su odlazili u ergele **Đakovo**, **Lipik**,

Brioni, i u inostranstvo – **Austriju**, **Švajcarsku**, **Nemačku**, **Mađarsku**, **Švedsku** i druge zemlje. Prvi Memorijal „Jovan Đuran” organizovan je 2006. godine na **Ergeli „Kelebija”**, na pridlog **Vjekoslava Papadopula**, predsjednika Udruženja odgajivača lipicanerske rase konja Srbije.

Četvoropreg su vozile dve ekipe. Drugo mesto u vožnji četvoroprega osvojio je **Milan Reljić**, SUKS „Stapar” dok je prvo mesto zaslužno pripalo negovom kolegi **Ljubomiru Trnjakovu**.

Memorijal „Jovan Đuran” prire-

điva se prema pravilima svitske organizacije za konjički sport **FEI** i Saveza za konjički sport Srbije za olimpijske i **FEI** discipline, a organizovan nuz podršku lokalne samouprave i Vlade Autonomne pokrajine **Vojvodine**.

R. P.

SPORTSKI SAVEZ SUBATICE POKREĆE NOVU AKCIJU

Raspust se provodi nuz sport

Sa idejom da se našim najmlađim sugrađanima ponudi zanimljiv sadržaj tokom liti-njg raspusta u Sportskom savezu Subatice pripremili su, u saradnji s brojnim subatičkim klubovima, bogat program kroz koji će bit moguće besplatno upoznavanje sa sportovima, treninzima...

– Želimo našoj doci učiniti raspust zanimljivijim, i koristim priliku zafalit se subatičkim klubovima, koji su pronašli način kako da nam se priključe. Akcija je zamišljena tako da će, uglavnom tokom jula i avgusta, klubovi organizovati brežplatne prezentacije el škulice sporta kojim se bave. Koristim priliku podsitiit da je Subatica proglašena „Evrop-

skim gradom sporta” za 2024. godinu, pa i na ovaj način to promovišemo. I Evropska komisija je upravo stavila akcenat na mlade, a ova akcija je takođe dio promovisanja sporta, zdravog života, šanse da se zdravo i zanimljivo provede raspust – kazala je Nataša Aleksić, članica Varoškog vića Subatice, zadužena za sport i omladinu.

Kako je najavljeno, pridstavnici Sportskog saveza će obalazit klubove, a ideja je da se vidi kako će akcija zaživiti, te koji su putovi da se ona dalje unapređiva.

– Drago mi je da su se klubovi odazvali našoj akciji da budu dio „pilot projekta”, s idejom da vidimo koliko su dica zaintereso-

vana da se tokom liti-njg raspusta besplatno bave sportom, al i da vidimo koliko su klubovi spremni da se priključe akciji svojim angažovanjem. Cilj nam je isti, da približimo što veći broj dice sportu, i dat njim priliku da se jednom periodu upoznaju sa više sportova, odnosno pronađu sport koji je u skladu sa njevim afinitetima. Biće ovo lipa prilika da se raspust provede aktivno, nuz sport, al prija svega nuz druženje. Treninzi nisu u isto vrime, nije nam cilj dicit uputit na samo jedan sport, neg njim pružit priliku da se što više dice uključi u što više sportova – ističe Dejan Vuković, generalni sekretar Sportskog saveza Subatice.

N. S.

Horoskop za jul

Poso: Odnos koji ćete imat s okruženjom neće vam ostavit dovoljno prostora da ostvarite sve planove koje ste imali, al će ipak postaviti dobre osnove da sagledate nedostatak svoji ambicija.

Ljubav: Idete linijom manjeg otpora kad su nesuglasice u pitanju, a to vam dugoročno šteti.

Zdravlje: Problemi s vidom.

Poso: Volili bi pomoći drugima da postignu uspih na poljima koja su za vas brez veći izazova, al i nuz dobru volju to ko da nije suđeno da se realizuje. El nema motivacije kod nji, el vi grišite.

Ljubav: Partner se nada povratku na vrime kad ste imali daleko više razumivanja u neslaganjima.

Zdravlje: Bolovi u stopalima.

Poso: Odlučni ste istirati na čistac nike stvari i u tom poslu napravite ćete sebi dosta opozicije, što će vas dodatno opterećivat. Ne srlijajte naprid na prvi talas protivljenja, vaše strpljenje slabi njev otpor.

Ljubav: Prija el kasnije imaćete obavezu partneru objasniti zbog čega je komunikacija otežana, a da niko ne divani o povodima za to.

Zdravlje: Pripazite na imunitet.

Poso: Koštaće vas naivnosti kojim nastupate u saradnji s ljudima koje ne poznate dovoljno, al oni vas čitaje ko otvorenu knjigu. I pored tog rizika, planete su vam naklonjene za dobre rezultate.

Ljubav: Kad i koliko ćete imat skladnu vezu ne zavisi samo od vas, već i od intuicije da pripoznate problem.

Zdravlje: Česte glavobolje.

Poso: Očete postigniti tušta stvari, al vam u tom gordost često pravi probleme. Ispod časti vam je saradivat s ljudima koji su jedno vrime bili bolji od vas. To i nije problem, već stra da bi to opet mogli postat.

Ljubav: Odnos s voljenom osobom trpi razna mimoilaženja oko ključni stvari, a inicijative da se to prikrine nema.

Zdravlje: Hronični umor i nedostatak sna.

Poso: Volite viditi da vam rezultati podižu cinu u tuđim očima, jel ne spadate u osobe koje se nameću harizmom, već upornim radom. U ovom periodu imaćete upravo take situacije.

Ljubav: Prićutićete tušta stvari, al kad vam partner krene zamirat za pogriške koje i sam pravi, niste voljni za kompromise.

Zdravlje: Čuvajte se od povrida i pada s visine.

Poso: Koliko dugo ste spremni ulagat trud da vam što god uspije samo vi znate, al su vam zato i uspiši utoliko draži, jer niste odustali od sebe. Iako možda niki el mnogi jesu.

Ljubav: Voljni ste popraviti svoje pogriške, al partner nastupa s pozicije ko da svoje pogriške nema, a to vas iritira.

Zdravlje: Otežano varenje.

Poso: Koliko god se trudili ostavit drugima prostora da se iskažu, doćete u situaciju da se morate povući na svoju štetu. Ovo bi od vas moglo napraviti revoltiranu osobu koja brez pardona eliminiše konkurenciju.

Ljubav: Niste cigurni šta partneru nije po volji, al vam osičaj divani da je vrime za ozbiljan razgovor.

Zdravlje: Bol u zglobovima.

Poso: Pozicija u kojoj ste se upravo našli ne ostavlja vam mogućnost da uradite bilo šta za sebe brez konsultacija s drugima. To vam uveliko mož iskomplikovat napore da ostvarite svoje ciljeve.

Ljubav: Nuz sve što ste zajedno

prošli, vi i partner mnoge stvari vidite drugičije.

Zdravlje: Zdravije se ranite.

Poso: Odlučnost koju iskazivate kad su vaši ciljevi dovedeni u pitanje određene ljude iritira, jel to doživljavate ko vašu samoživost. Ovae nesporazume ne pokušavajte ispraviti, jel su prolazni.

Ljubav: Dajete sve od sebe da se partner osičaj prihvaćeno, al urođeno dostojanstvo vas čini ladinim.

Zdravlje: Loš imunitet.

Poso: Kad god stvari krenu po zlu, vi pokazete drugima kako se od problema ne sklanja već se isti rišavate. Pravili ste propuste u prošlosti, al oni nisu ni izbliza ozbiljni ko ljudima koji vam zavide.

Ljubav: Ako ne nađete zajednički jezik s partnerom oko ključni stvari, veza će vam ući i nepodnošljivo turbulentan period.

Zdravlje: Problemi sa disajnim putovima.

Poso: Vridni ste i priimer dobrog zaposlenika, al inicijative koje imate ne dolaze do izražaja jel stvarate sliku o sebi osobe koja je sa svima dobra, uvik i po svaku cinu na štetu sebe i svoji potencijala.

Ljubav: Vedrina kojom nastupate u vezi ne rišava problem crni oblaka koje partnera okupiraje.

Zdravlje: Loš apetit. I. V.

Zaštita zasada leske i šljive u narednom periodu

Trenutni fokus u zaštiti leske je od štetočina: braon mramoraste stenice, vaši, grinja, ali i od pepelnice!

U zasadima su prisutni svi stadijumi braon mramoraste stenice, štetočine koja posljednjom godinom predstavlja vrlo ozbiljan problem u proizvodnji lešnika, redukujući kvantitet i kvalitet proizvodnje. Štete prouzrokuju sisanjem sokova iz omotača, ljuske i jezgra ploda. Oštećena jezgra bivaju smežurana, plutasta i nepravilnog oblika sa jasno vidljivim ubodnim mestima oko koji se šire nekrotične površine, što značajno smanjuje kvalitet i tržišnu vrednost ploda lešnika. Dodatno, ubodna mesta predstavljaju ulazne otvore za razvoj različite patogene prouzrokovatelj truleži ploda. Proizvođačima se preporučuje prigrledi zasada leske na prisustvo pomenute štetočine. Ukoliko se uoči njezino prisustvo, s ciljom sprječavanja nastanka pomenute šteta na plodovima, preporučuje se primena insekticida: Polux (delta-metrin) 0,4-0,5 litara po hektaru el Karate Zeon, Kozak (lambda-cihalotrin) 0,2 litre po hektaru. Navedeni insekticidi utičaće i na suzbijanje leškine lisne vaši, čije prisustvo registruje u svakom zasadu.

U pojedinim zasadima uočene su i grinje, uslid povoljni uslova za njev razvoj u proteklom periodu. U slučaju da se uoči njevo prisustvo (prigledom naličja listova) mogu se primeniti neki od registrovani akaricida: Amon 020 EW (abamektin) 0,75 litara po hektaru el Abastate 0,7-1,4 litre po hektaru.

Preporučuje se i nastavak zaštite leske od pepelnice, ukoliko su simptomi prisutni u zasadima. U tu svrhu mož se primeniti kaka od

fungicida na bazi aktivni materija: penkonazol, tebukonazol, meptildinokap, fluksapiroksad, ciflufenamid, prokvinazid, a koji ispoljavaju dobro dilovanje na suzbijanje pepelnice u drugim biljnim kulturama.

Vrlo je bitno i kad treba primeniti mire zaštite! Braon mramorasta stenica se u toku noći zavlači u donji dio biljke. Otopljanjem u toku dana, penju se na vršni dio. Da bi došli u kontakt sa insekticidom, suzbijanje se izvodi ujutro od 4-8 časova. Još jedan od razloga za primenu pesticida u ovoj dobi dana je i taj što visoke dnevne temperature vazduha mogu značajno umanjiti njevu efikasnost!

Zaštita šljive od prouzrokovatelj truleži i smotavca

Zasadi šljiva se u zavisnosti od sortimenta nalaze u različitim fa-

zama razvoja plodova do berbe. U toku je berba ranog sortimenta, dok se sridnji i kasni sortiment nalazi u fazi od plod oko 80% krajnje veličine do različite faze sazrievanja plodova. U zasadima šljiva koji su u fazama sazrievanja plodova, nestabilno vrijeme s padavinama, mož stvoriti povoljne uslove za infekcije prouzrokovatelj truleži (Monilinia sp.). U zasadima koji su u fazama sazrievanja plodova sa ciljom zaštite od prouzrokovatelj truleži preporučuje se primena kakovog od fungicida: Flux (a.m.fludioksonil) 1 litra po hektaru (karenca 3 dana, Maksimalan Broj Tretiranja 2) el Signum (a.m.boskalid+piraklostrobin) 0,75 kilogram po hektaru (karenca 3 dana, maksimalan broj Tretiranja 3). Posebnu pažnju na suzbijanje gljiva iz roda Monilinia treba da obrate proizvođači koji su orijentisani ka izvozu, jel nike vrste

ti gljiva ima karantinski status u nikim zemljama da se izvozi naše voće.

U zasadima šljiva u toku je polaganje jaja i intenzivno piljenje larvi druge generacije šljivinog smotavca. Sa ciljom suzbijanja larvi i sprječavanja njevog ubušivanja u plodove preporučuje se primena kakovog od registrovani insekticida: Affirm opti (emamektin-benzoat) 2,5 kilogram po hektaru (karenca 7 dana, maksimalan broj tretiranja 3) ili Grom (lambda-cihalotrin) 0,3 litre po hektaru (karenca 14 dana, maksimalan broj tretiranja 3).

Zbog visoki dnevni temperatura sprovođenje hemijski mira zaštite se preporučuje u večernjim časovima. Prilikom primene pesticida treba voditi računa o karenici i maksimalno dozvoljenom broju tretmana preparata (MBT) u toku jedne vegetacije.

Nikola Ostrogonac dipl.ing
Savitodavac PSSS Subatica

(foto: Agropartner.co.rs)

JOHN DEERE

TRAKTOR JE ZELENO - ŽUT

KITE DOO Novi Sad
Međunarodni put 162A
21233 Čenej, Novi Sad
Tel.: 021 400 525
E-mail: office@kitedoo.rs
fb.com/kitedoo
www.kitedoo.rs
www.deere.rs

25. april, četvrtak, 10 sati
Blagoslov mladog žita na Svetog Marka
Njiva porodice Brajkov na Malom Paliću
Ustanova kulture
„Centar za kulturu Bunjevacā”
25. jun, utorak, 20 sati
„Priskakanje vatre na Svetog Ivana cvitnjaka”
Salaš Grge Pečerića, Čantavirski put
KUD „Aleksandrovo”
Subatica
25. april, četvrtak, 16 sati
Blagoslov mladog žita na Svetog Marka
Njiva porodice Knežević BKC „Čonoplja - Sombor”
4. jul, četvrtak, 19 sati
Izložba fotografija i promocija kratkog filma „Ris u srcu”
„Bunjevačka matica”
UG „Bunjevačka matica”
Subatica
21. maj, subata, 10 sati
Običaj „Kraljice na Dove”
Salaš Grge Pečerića
Čantavirski put
KUD „Aleksandrovo” Subatica
6. jul, subata, 9 sati
„Ris - tradicionalno košenje žita”
Na salašu Mirka i Slavice Babicković - Mali Palić
Ustanova kulture
„Centar za kulturu Bunjevacā”
22. jun, subata, 8.30 sati
„Radionica pletenja žita i pripravljanje vinača za Dan Dužijance”
Na „Majinom salašu” (Palić)
Ustanova kulture
„Centar za kulturu Bunjevacā”
14. jul, nedjelja, 10 sati
„Dužionica u Čonoplji”
Sveta misa u crkvi „Svih svetih”
Bunjevački kulturni centar Sombor-Čonoplja
24. jun, ponedjeljak, 20 sati
„Priskakanje vatre na Svetog Ivana cvitnjaka”
Ispriid Doma kulture u Maloj Bosni
UG „Bunjevačka vila”
Mala Bosna

DUŽIJANCA

Program obilježavanja nacionalnog praznika Bunjevacā

„Dana Dužijanca”

21. jul, nedjelja, 10 sati
„Dužionica u Somboru”
10 sati
sveta misa u crkvi „Presvetog trojstva”
12 sati
pridaja krava u „Županijskom zdanju”
UG „Bunjevačko kolo”
Sombor
13. avgust, utorak, 19 sati
Izložba najljepšeg krava bilog šlinga i perlica
U Vestibulu Varoške kuće u Subatici
Ustanova kulture
„Centar za kulturu Bunjevacā”
KUD „Aleksandrovo”
8. avgust, četvrtak, 19 sati
„Dužijanca u Novom Sadu”
19 sati
Polaganje vinca na spomen ploču održavanja
Velike narodne skupštine
20 sati
„Dužijanca – žetveni običaji Bunjevacā i drugi nacionalni manjina u Vojvodini”
Ustanova kulture
„Centar za kulturu Bunjevacā”
15. avgust, četvrtak
„Dan Dužijance 2024.”
18 sati
Misa zafalnica
Crkva „Uzvišenja svetog križa”
20 sati
Pridaja krava, svečani program i bandastično kolo povodom
„Dana Dužijance 2024.” -
Tig slobode Subatica
Ustanova kulture
„Centar za kulturu Bunjevacā”
17. avgust, subata, 18 sati
„Dužijanca u Kačmaru”
Kačmar
Bunjevačko kulturno udruženje „Neven” i Bunjevački kulturni centar iz Subatice
21. jul, nedjelja, 10 sati
„Dužionica u Somboru”
10 sati
sveta misa u crkvi „Presvetog trojstva”
12 sati
pridaja krava u „Županijskom zdanju”
UG „Bunjevačko kolo”
Sombor
13. avgust, utorak, 19 sati
Izložba najljepšeg krava bilog šlinga i perlica
U Vestibulu Varoške kuće u Subatici
Ustanova kulture
„Centar za kulturu Bunjevacā”
KUD „Aleksandrovo”
8. avgust, četvrtak, 19 sati
„Dužijanca u Novom Sadu”
19 sati
Polaganje vinca na spomen ploču održavanja
Velike narodne skupštine
20 sati
„Dužijanca – žetveni običaji Bunjevacā i drugi nacionalni manjina u Vojvodini”
Ustanova kulture
„Centar za kulturu Bunjevacā”
15. avgust, četvrtak
„Dan Dužijance 2024.”
18 sati
Misa zafalnica
Crkva „Uzvišenja svetog križa”
20 sati
Pridaja krava, svečani program i bandastično kolo povodom
„Dana Dužijance 2024.” -
Tig slobode Subatica
Ustanova kulture
„Centar za kulturu Bunjevacā”
17. avgust, subata, 18 sati
„Dužijanca u Kačmaru”
Kačmar
Bunjevačko kulturno udruženje „Neven” i Bunjevački kulturni centar iz Subatice
20. i 21. septembar, 9 sati
„11. Likovna kolonija Bunjevačke matice”
IPA kuća Palić
UG „Bunjevačka matica”